

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Юрыя ІВАНОВА

**Ці любіце вы тэатр
так, як люблю
яго Я?**

С. 3

**8 верасня
Мінск святкуе
свой Дзень!
Пра гэта —
у нумары**

МІРУ І ДАБРА, СТАЛІЦА МАЯ СВЕТЛАЯ!

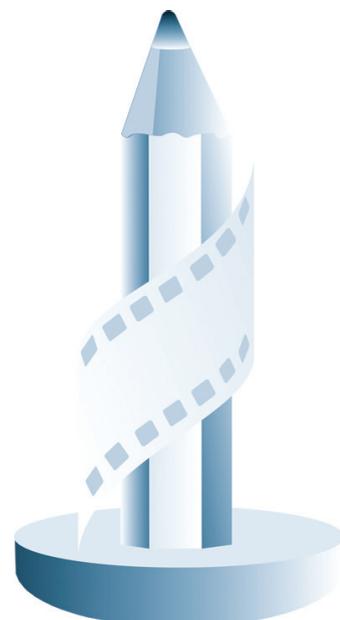

**Горкі рыхтуюць
прызы
і сюрпрызы**

С. 2

Фота Юрыя ІВАНОВА

**КРЫШТАЛЬНАЯ
"АНИМАЦЫЯ"**

С. 3

Калектыву дзяржаўнай установы "Нацыянальная бібліятэка Беларусі"

Дарагія сябры!

Сардэчна віншую вас з 90-годдзем з дня заснавання Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

За гэтыя гады бібліятэка прайшла вялікі і слаўны шлях, унесла важкі ўклад у станаўленне і развіццё эканомікі і сацыяльнай сферы незалежнай беларускай дзяржавы. Надзвычай важнай падзеяй стала адкрыццё новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, які дазволіў ёй стаць адной з лепшых нацыянальных бібліятэк свету, месцам, дзе праходзяць грамадска-палітычныя мерапрыемствы міжнароднага ўзроўню.

Сёння бібліятэка з'яўляецца захавальніцай унікальнай калекцыі кніг і іншых дакументаў ад старадрукаў да навейшых электронных носбітаў, буйнейшым інфармацыйным і сацыяльна-культурным цэнтрам краіны, вядучай навукова-даследчай і метадычнай установай у галіне бібліятэказнаўства і бібліяграфічнаўстава.

Дасягнутыя поспехі — гэта перш за ўсё заслуга калектыву бібліятэкі, дзе працуюць выдатныя прафесіяналы і сапраўдныя энтузіясты сваёй справы. Спадзяюся, што вы і надалей будзеце гэтак жа плённа і самааддана служыць беларускай культуры, прымнажаць духоўныя здабыткі нашага народа.

Жадаю супрацоўнікам і чытачам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі моцнага здароўя, поспехаў у працы, шчасця і дабрабыту.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА
5 верасня 2012 года

Дзевяць дзесяцігоддзяў у кантэксце сучаснасці

Святочныя ўрачыстасці, прысвечаныя 90-годдзю з дня заснавання Нацыянальнай бібліятэкі нашай краіны, распачаліся на гэтым тыдні ў беларускай сталіцы. Цэнтральным мерапрыемствам сярод іх стаў Міжнародны кангрэс "Нацыянальная бібліятэка як феномен культуры", які сабраў спецыялістаў у галіне кніжнай культуры і бібліятэчнай дзейнасці з Беларусі, краін блізкага і далёкага замежжа, а таксама экспертаў UNESCO.

Па словах дырэктара НББ Рамана Матульскага, была падрыхтавана цікавая і насычаная праграма прадстаўнічага Міжнароднага кангрэса, што не абмежавалася толькі сценамі Нацыянальнай бібліятэкі, паколькі асобныя мерапрыемствы Форуму прайшлі ў Нясвіжскім палацава-парковым комплексе. Акрамя таго, Раман Матульскі паведаміў пра асноўныя тэндэнцыі ў развіцці Нацыянальнай бібліятэкі і, у прыватнасці, прывеў статыстыку, якая сведчыць пра нязменны рост цікавасці да ўстановы з боку грамадскасці, што за апошнія сем гадоў — з часу пераезду НББ у новы будынак — павялічылася ў некалькі разоў.

Як адзначыў міністр культуры нашай краіны Павел Латуш-

ка, сімвалічна, што святкаванне юбілею галоўнай кніжнай скарбніцы адзначаецца ў Год кнігі. Па яго словах, Нацыянальная бібліятэка, якая выконвае выключную ролю ў захаванні культуры Беларусі, яскрава сведчыць пра паспядоўную палітыку нашай дзяржавы па развіцці бібліятэчнай справы ў краіне. На думку Паўла Латушкі, сёння Нацыянальная бібліятэка з'яўляецца не толькі новым тыпам сучаснай установы культуры, але і візітоўкай Мінска.

У сваю чаргу, Яніс Карклінш, намеснік генеральнага дырэктара UNESCO па пытаннях камунікацыі і інфармацыі, адзначыў, што сёння Нацыянальная бібліятэка Беларусі годна рэпрэзентуе гістарычную спадчыну і сучасныя дасягненні краіны, пры гэтым

пастаянна працуе над сваім самаўдасканаленнем, выкарыстоўвае ў сваёй дзейнасці найноўшыя тэхналогіі.

Менавіта пытанням выкарыстання сучасных тэхналогій у бібліятэчнай справе і, асабліва, у захаванні кніжных артэфактаў, надавалася вялікае значэнне ў рамках Міжнароднага кангрэса, пад час якога адбыліся Рэгіянальны кансультацыйны UNESCO па пытаннях адкрытага доступу да навуковай інфармацыі і даследаванняў, XIV пасяджэнне Некамерцыйнага партнёрства "Бібліятэчная асамблея Еўразіі", сесія Кангрэса "Стратэгія развіцця бібліятэчнай справы ў кантэксце рэалізацыі дзяржаўных і галіновых праграм", VIII Міжнародны кнігазнаўчы чытанні "Гістарычныя кніжныя калекцыі ў часе і прасторы", "Актуальныя праблемы выяўлення, апісання і даследавання гістарычных кніжных сходаў", "Гістарычныя кніжныя калекцыі ў бібліятэках і музеях", Міжнародны "круглы стол" "Захаванне гістарычных кніжных калекцый Беларусі", а таксама "круглы стол" "Іаסף Бенцыянавіч Сімановіч: чалавек-эпоха", прысвечаны стваральніку ў 1922 годзе бібліятэкі, якая сёння стала Нацыянальнай.

К.А.

Прэзідэнт Ізраіля дае згоду...

На мінулым тыдні дэлегацыя Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" з працоўным візітам наведвала Дзяржаву Ізраіль, дзе з кіраўніцтвам гэтай краіны і зацікаўленымі дзелавымі коламі правяла перамовы наконт магчымага супрацоўніцтва ў сферы вытворчасці, дыстрыб'юцыі і пракату кінастужак. Вынікам сустрэчы стала папярэдняе дамоўленасць аб стварэнні сумесных праектаў і продажы беларускіх стужак для паказу ў Ізраілі.

Як паведаміў карэспандэнту "К" генеральны дырэктар "Беларусьфільма" Алег Сільвановіч, дэлегацыя беларускіх кінематаграфістаў прыняў Прэзідэнта Дзяржавы Ізраіль Шымон Перэс. Пад час сустрэчы ў Кіраўніка Ізраіля ўдалося атрымаць згоду на стварэнне ігравога кінапраекта. Галоўным яго героем стане малады Шымон Перэс, частка дзіцячых гадоў якога прайшла на беларускіх землях. Планаецца, што карціна будзе стварацца сумесна кінакампаніямі дзвюх краін. Эпізоды, якія маглі б быць пакладзены ў яе аснову, абмяркоўваліся непасрэдна з прататыпам яе будучага героя.

— Сустрэча з Прэзідэнтам Ізраіля прайшла ў вельмі цёплай абстаноўцы, — расказвае Алег Сільвановіч. — У гутарцы з прадстаўнікамі кінастудыі Шымон Перэс з вялікай сімпатый выказаўся аб нашай краіне і зрабіў акцэнт на тым, што менавіта выхадцы з беларускіх земляў у свой час сталі заснавальнікамі сучаснай яўрэйскай дзяржаўнасці і культуры. Ён ухваляў ідэю будучай стужкі і падзяліўся станючымі эмоцыямі ад прыгажосці сучаснага Мінска...

Апрача сустрэчы з Кіраўніком яўрэйскай дзяржавы, дэлегацыя "Беларусьфільма" правяла шэраг перамоў з дзелавымі коламі

Ізраіля. Сярод іншых, закраналіся пытанні магчымага будаўніцтва ў Беларусі з дапамогай ізраільскага капіталу некалькіх кінатэатраў — "мультыплексаў". Спецыялісты Нацыянальнай кінастудыі пад час візіту азнаёміліся з функцыянаваннем такіх ізраільскіх кіна-комплексаў, якія прызначаны для адначасовага паказу некалькіх стужак. Таксама нашы кінематаграфісты наведвалі Ізраільскую Сінематэку, азнаёміліся з прынцыпамі яе працы. Чакаецца, што з дапамогай ізраільскіх партнёраў удадзецца ажыццявіць праект па фестывальным паказе лепшых беларускіх ігравых стужак у трох самых буйных гарадах Ізраіля: Тэль-Авіве, Іерусаліме і Хайфе.

Па словах Алега Сільвановіча, пад час візіту прапрацоўваліся пытанні продажу кінапрадукцыі "Беларусьфільма" і сумесных пастановак з ізраільскімі кампаніямі. На думку кіраўніка Нацыянальнай кінастудыі, справе пашырэння супрацоўніцтва ў сферы кіно паміж краінамі могуць дапамагчы адпаведныя заканадаўчыя захавы, якія адкрываюць шлях да дзяржаўнага фінансавання сумесных кінапраектаў з ізраільскага боку.

С.А.

Фота Марка Неймана, Ізраільскае Дзяржаўнае бюро журналістыкі
На здымку: пад час сустрэчы Прэзідэнта Ізраіля з дэлегацыяй беларускіх кінематаграфістаў.

Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынкi-2012" пройдзе ў Горках 14 — 15 верасня. Гэтымі днямі, як паведаміў "К" начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, завяршаюцца апошнія падрыхтаванні да восеньскага свята нумар адзін: рыхтуюцца канцэртныя пляцоўкі, да ладу даводзяцца сацыяльныя, культурныя і спартыўныя аб'екты. Па словах Анатоль Сінкаўца, на пераадсвятчаны пераўтварэнні толькі горацкіх устаноў культуры выкарыстана каля 50 мільярдаў рублёў.

мі завяршаецца рэстаўрацыя новага музейнага будынка. Вядзецца рамонт памяшканняў вакальна-харавой школы і бібліятэкі...

Але будаўнічым клопатам ахоплены сёння не толькі раённы цэнтр, а і сяло. У вёсцы Рудкаўшчына, да прыкладу, завяршылася ўзвядзенне і абсталяванне шматфункцыянальнай установы

Галоўнае восеньскае свята

Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Міхаіл Мясніковіч на ўрачыстым адкрыцці "Крыніцы".

Газета паведамляла ўжо, што яшчэ ў жніўні пасля якаснай рэканструкцыі пачаў дзейнічаць кінатэатр "Крыніца", абсталяваны 3D-апаратурай. Тут, апрача новай залы больш чым на 200 месцаў, 1 верасня з'явілася і ўтульная кавярня. А 14-га, а 17-й гадзіне, паведамляе Анатоль Сінкавец, адбудзецца прэм'ера мастацкай стужкі "Скрасці Бельманда", якую рыхтуе Белтэрадыёкампанія.

Кінатэатр "Крыніца" ў Горках.

Начальнік аддзела культуры Горкага райвыканкама Аляксандр Жыгун дадае, што літаральна дня-

амфітэатры на дзве з паловай тысячы месцаў.

Яўген РАГІН

Творчая каманда для інтэр'ераў

Адной з самых яркіх славуццей Мінска ўжо прыкладна праз год мае стаць новы будынак Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, праца над узвядзеннем і аздабленнем якога сёння ідзе поўным ходам.

Па словах дырэктара музея Сяргея Азаронка, на сённяшні дзень ужо завершана навуковае праектаванне будучых экспазіцый. У цяперашні час заканчваецца фарміраванне творчай каманды мастакоў, скульптараў, што будзе ствараць інтэр'еры залаў. Яе ўзначаліць знакаміты беларускі архітэктар Леанід Левін.

Нагадаем, усёго наведвальнікам музея будзе даступна дзесяць экспазіцыйных залаў, дзе праз тысячы музейных прадметаў — сапраўдных артэфактаў баявых падзей, інфакіёскі, мультымедыяныя сродкі разгорнецца гісторыя Вялікай Айчыннай. Акрамя таго, адзінаццатая зала будзе прысвечана Вялікай Перамоце.

Паводле дакументацыі, новы будынак павінен быць перададзены ў веданне музея да мая 2013 года. Адрозна пасля гэтага плануецца ў сціслы тэрмін распачаць працу па фарміраванні экспазіцыйных залаў.

Падрабязней аб працы над узвядзеннем велічнага сведчання Вялікай Перамогі — будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны — у бліжэйшых нумарах "К".

23 верасня — выбары дэпутатаў у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь пятага склікання

Выбар — на карысць дзяржаве

Загадчык аддзела праектнай дзейнасці ЦК БРСМ Наталля Далматава паведаміла "К", што 6 верасня, у дзень дзесяцігоддзя ўтварэння Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, у Віцебску стартваў рэспубліканскі маладзёжны марафон "Зрабі свой выбар!". Гэтак жа называецца і праграма грамадскага аб'яднання, распрацаваная для ўдзелу ў кампаніі па выбарах дэпутатаў у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь пятага склікання.

Марафон, як паведамляе Наталля Далматава, пройдзе ва ўсіх абласных цэнтрах і буйных гарадах краіны. Мэта — аб'яднанне моладзі, што ўжо зрабіла свой выбар на карысць развіцця навукі, культуры, мастацтва, спорту, грамадскай дзейнасці. У марафоне бяруць удзел студэнты, актывісты БРСМ, лаўрэаты конкурсаў і фестываляў, спартсмены, грамадскія дзеячы, прадстаўнікі субкультуры... Акцэнт у праграме акцыі зроблены на прэ-

зентацыю праектнай дзейнасці, маладзёжных ініцыятыву, на выхаванне нацыянальнай і грамадзянскай самасвядомасці ды фарміраванне актыўнай жыццёвай пазіцыі.

Пад час марафону адбудзецца і музычнае шоу "Батл DJ" ад радыёстанцыі БРСМ "Пілот-FM" рэдакцыі праграмы тэлевізійнага "БелМУЗТБ". Абавязковая ўмова гэтага рэспубліканскага конкурсу — наўнаць у праграме DJ-рэміксаў песень пра Беларусь.

Аб'ява*

Установа адукацыі

"Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"
аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасадаў

прафесарска-выкладчыцкага складу:
— дацэнт кафедры мастацтва акцёра;
— старшы выкладчык кафедры рэжысуры —2;
— дацэнт кафедры графікі;
— прафесар кафедры прамысловага дызайну;
— дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дызайну;
— старшы выкладчык кафедры прамысловага дызайну;

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Беларуская кніга ў Маскве

З 5 па 10 верасня праходзіць юбілейная, XXV Маскоўская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. Беларусь — традыцыйны ўдзельнік гэтага маштабнага форуму. Гэтым разам часткай экспазіцыі “Кнігі Рэспублікі Беларусь” з’яўляецца стэнд “Выдавецкія праекты Саюзнай дзяржавы”. На ім прадстаўлена лепшае з таго, што выпушчана пад эгідай Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы за апошнія дзесяць гадоў.

Гэта “Беларусь — Расія: супрацоўніцтва рэгіёнаў”, “Адзінства народаў — адзінства культур”, “10 год. Саюзная дзяржава” і іншыя. У адкрыцці беларускай экспазіцыі прымаў удзел першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч. На прэзентацыі згаданага стэнда наведвальнікі азнаёміліся з выдавецкімі праектамі, якія тракуюць мінулае беларусаў і расіян не толькі з пазіцыі праходжання сумесных этапаў гісторыі, але і перспектываў шляху абодвух народаў. Гэта кнігі “Полацк — Смаленск. Вехі агульнага лёсу”, “Беларусы, якія праславілі Расію. Расіяне, якія праславілі Беларусь”, “Лісты дружбы”. Днём пазней у Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі адбыўся “круглы стол” “Кніга выдавецтва ў кантэксце захавання і развіцця агульнай культурына-гістарычнай прасторы Беларусі і Расіі”. Да арганізацыі мерапры-

емства спрычыніліся Пастаянны камітэт Саюзнай дзяржавы, Міністэрства інфармацыі нашай краіны, выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”, Пасольства Беларусі ў Маскве.

Напярэдадні адкрыцця выстаўкі-кірмашу наш карэспандэнт гутарыў з намеснікам начальніка ўпраўлення выдавецкай дзейнасці і кнігагандлю Міністэрства інфармацыі Раісай Барыка.

— Беларускі стэнд на выстаўках у Расіі ды іншых краінах постсавецкай прасторы заўжды выклікае вялікую цікавасць, — адзначае яна. — Наведвальнікі найбольш звяртаюцца да кніг па этнаграфічнай тэматыцы, па народным мастацтве і рамёствах, па гісторыі Беларусі. У прыватнасці, поспех меў трохтомнік Энцыклапедыі Вялікага Княства Літоўскага. Шчырае захапленне ў нашых калег з краін Садружнасці выклікае кнігападарунак Прэзідэнта першакласніку

“Беларусь — наша Радзіма” і кніга “Я — грамадзянін Рэспублікі Беларусь”, якую юным грамадзянам нашай краіны ўручаюць разам з пашпартам.

На такіх выстаўках у нас часта пытаюцца, асабліва людзі старэйшага пакалення, якія маюць настальгію па СССР, чаму Беларусь не мае сваіх кнігарняў у Маскве і Пецярбургу, іншых буйных гарадах Расіі ці хаця б аддзелаў у буйных кніжных крамах. Нам, вядома ж, хацелася б стала прысутнічаць на расійскім кніжным рынку...

Сумесных праектаў з расійскімі выдаўцамі ў нас няма, бо ў Расіі, скажам шчыра, сваіх кніг хапае. Больш за тое: дасведчаныя людзі кажуць, што каб сёння прыпынілі выпуск кніг усе расійскія выдавецтвы, дык чытаючая грамада гэтага не заўважыла б, бо ўжо выдадзеныя кнігі, якія ляжаць на складах, у Расіі хоціць на пяць гадоў.

А ўвогуле ж, удзел у імпрэзах кшталту Маскоўскай міжнароднай выстаўкі-кірмашу для нас неабходны: гэта ўмацоўвае прэстыж і аўтарытэт нашай дзяржавы, працуе на пазітыўны імідж Беларусі. А добры імідж рана ці позна абарочваецца прыбыткам.

П.В.

Аркестравы “...Акорд”

XI Рэспубліканскі конкурс маладых эстрадных выканаўцаў “Белаўскі акорд”, які, па традыцыі, праводзіцца ў Жодзіне ў апошнія вераснёўскія выхаднія, пройдзе па-новаму: з Прэзідэнцкім аркестрам Рэспублікі Беларусь.

— Летась кіраўнік аркестра Віктар Барыкін, — кажа старшыня аргкамітэта конкурсу, дырэктар Палаца культуры “БелАЗ” Геннадзь Смольскі, — быў у складзе конкурснага журы. Тады ж была дасягнута папярэдняя дамоўленасць аб удзеле яго калектыву. Конкурс, на думку дзеячаў эстрады, ужо “дарос” да такога ўзроўню, каб маладыя выканаўцы, што на ім збіраюцца, адну з дзвюх песень спявалі ў суправаджэнні аркестра. Такая практыка адпавядае самым высокім стандартам,

бо сола з аркестрам дае спевакам дадатковы творчы штуршок. Таму вельмі хочацца, каб удзел аркестра быў не разавым, а заснаваў новую традыцыю “Белаўскага акорда” — вакальна-аркестравыя “акордавыя” гронкі.

У астатнім — добрыя традыцыі гэтага стаборніцтва працягваюцца. Адна з песень павінна быць беларускай і, да ўсяго, на роднай мове. Пры гэтым вітаецца папаўненне адпаведнага рэпертуару: спіс кампазіцый, што гучалі ў мінулыя гады, змешчаны на конкурсным сайце, каб удзельнікам было прасцей арыентавацца ў бяжэжнай песеннай прасторы і не паўтараць з года ў год адны і тыя ж творы, што ва ўсіх на слыху.

Сёлета 16 удзельнікаў, сярод якіх — не толькі сольныя выканаўцы, але і вакальныя ансамблі, ужо вызначаны. Засталося дачакацца пераможцаў.

Н.Б.

Нацыянальныя традыцыі на “Камяніцы”

Чацвёрты фольк-фестываль “Камяніца” пройдзе 15 верасня на тэрыторыі Музея народнай архітэктуры і побыту ў вёсцы Азярцо, дзе знаходзяцца ўнікальныя пабудовы XVIII — XX стагоддзяў. Дарэчы, сёлета ён будзе самым працяглым па часе: мае доўжыцца з 12-й да 21-й гадзіны.

аўтэнтчныя спевы, рэканструкцыі танцаў і нават раскажуць казкі з дапамогай музычных інструментаў.

“Мы хочам зрабіць фестываль этнічным па ўсіх параметрах”, — кажуць арганізатары. Таму на “Камяніцы” гледачоў чакаюць не толькі выступленні музыкантаў, але і сярэднявечныя забавы, выставы фатаграфіяў і мастакоў, традыцыйныя рамёствы, дэфіле і конкурс нацыянальных строяў.

Гэты фольк-фестываль быў заснаваны ў 2009 годзе з мэтай прапаганды нацыянальных традыцый, а таксама для падтрымкі музея: грошы за ўваход ідуць на яго рахунак. Так, мінулым разам было сабрано звыш 40 мільёнаў рублёў, якія былі выкарыстаны для рэстаўрацыі экспанатаў. Сёлета білет на фестываль будзе каштаваць 25 тысяч рублёў для дарослых, уваход для школьнікаў — ільготны, а дашкольнікі і гледачы ў нацыянальных строях змогуць наведаць яго бясплатна. За гады свайго існавання фольк-фестываль стаў візітнай маркай музея. Цяпер і ў рэгіёнах, дзе адчуваецца вялікая цікавасць да “Камяніцы”: будуць арганізаваны аўтобусныя туры, а таму трапіць на фестываль будзе больш цікаўных, чым у мінулыя гады. З Мінска на фестываль можна будзе даехаць на рэйсавых аўтобусах ад аўтастанцыі “Паўднёва-Заходняя” або фестывальным транспартам ад прыпынку “Малінаўка-б” з 11-й гадзіны.

Юлія КІРЭЙЧЫК

“Белавежавы” старт дадзены!

Учора, 7 верасня, “Белая вежа” ў Брэсце ўрачыста адкрылася спектаклем “Гора ад розуму” Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага. Перад самым пачаткам форуму мы запыталі ў галоўнага рэжысёра Русслага тэатра Сяргея Кавальчыка пра тое, з якім настроем ён як рэжысёр першага конкурснага спектакля “ўваходзіць” у сямнаццаці па ліку фестываль.

— Я ўвогуле не разумею, чаму неабходна супрацьстаўляць класічныя тэатры і сучасныя. Рэжысёр пры выбары п’есы не мусіць сябе абмяжоўваць ні тэмай, ні эпохай напісання твора — тут дзейнічаюць зусім іншыя крытэрыі і матывы. І потым, класіка таму і класіка, што ў розныя часы не страчвае сваю прывабнасць і актуальнасць — не для рэжысёраў, а, у першую чаргу, для гледачоў.

— Ды ўсё ж такі, які матэрыял дае больш падстаў для жывой і актуальнай размовы з гледачымі: класіка ці сучасная драматургія?

— Для мяне галоўны крытэры — якасць п’есы, яе ўнутранае багацце, магчымасць завабіць гледача, нааўнасць інтрыгі і г.д. І калі гэтыя складнікі я бачу ў творы, становіцца не важна, напісана п’еса нядаўна ці некалькі стагоддзяў таму.

— А што пакараеце сваім канкурэнтам па конкурснай праграме?

— Конкурс, на мой погляд, — гэта тое, што важна фестывалю. А сваім калегам па сцэнічнай пляцоўцы з іншых калектываў я хачу пажадаць найперш творчага натхнення і кантакту з гледачымі: без гэтага любая фестывальная перамога будзе няпоўнай...

Гутарыла Т.К.

— Я не быў у Брэсце з 1978 года, і ніколі не прымаў удзел у “Белай вежы”. І таму, нягледзячы на ўжо ўпэўненасць у самым нашым спектаклі, адчуванне нечаканасці, няведанасці і адпаведнага хвалявання існуе!

— Сёлета праграма фестывалю абазначана дэвізам “Класіка PLUS”. Як асабіста вы ставіцеся да такога даволі распаўсюджанага меркавання, што рэжысёры, якія любяць звяртацца да твораў класічнага рэпертуару, такім чынам “хаваюцца” ад актуальнага дыялога з гледачом?

Новы вобраз сталіцы

Напярэдадні Дня горада ў мінскім Палацы мастацтва адкрылася Рэспубліканская мастацкая выстаўка “Ад Мінска да Мінска”. Статус сталіцы — асаблівы, так што не дзіва, што да свята Мінска прыцягнуты творчыя сілы рэгіёнаў.

Праўда, рэй на гэтай выстаўцы вядуць хутчэй, мінскія мастакі. Сведчаннем творчага даўгалецця ўспрымаюцца новыя работы Гаўрылы Вашчанкі, Анатоля Бараноўскага, Арлена Кашкурэвіча, Леаніда Шчамялёва, Васіля Сумарава. Досыць цікава прадстаўлена сярэдняе пакаленне: Эдуард Рымарэвіч, Васіль Касцючэнка, Уладзімір Васюк, Юрый Піскун. Іх маладзейшыя калегі таксама дэманструюць стыльвыя навацыі і парадаксальнасць мыслення. Прасцей кажучы, экспазіцыя дае аб’ектыўнае ўяўленне аб працэсах, што адбываюцца ў нашым мастацтве.

Важнай акалічнасцю гэтай выстаўкі з’яўляецца новы погляд аўтараў на сталіцу, творчае пераасаванне сучасных рэалій Мінска як цэнтры суверэннай еўрапейскай дзяржавы. І гэтая тэндэнцыя яскрава прачытаецца ў творах, якія экспануюцца.

Дамінуе на выстаўцы жывапіс. Графіка і скульптура прадстаўлены адносна сціпла. А з дэкаратыўна-манументальнай пластыкі найбольш запомніліся паркавыя, увазобленыя на фотаздымках, скульптуры Уладзіміра Жбанова — творцы, які шмат зрабіў для новага вобраза нашай сталіцы...

П.В.

...І торт, і “чырвоная дарожка”

XV Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў “Анімаёўка” дасць магчымасць юным аніматарам адчуць сябе рэальнымі ўдзельнікамі форуму.

Сёлета арганізатары фестывалю больш увагі нададлі сваім самым малодшым канкурсантам. Юныя аўтары анімацыйных фільмаў стануць паўнаважнымі ўдзельнікамі “Анімаёўкі-2012” і разам з астатнімі гасцямі пройдучы па “чырвонай дарожцы” да кінатэатра “Радзіма”, дзе 11 верасня адбудзецца ўрачыстае адкрыццё форуму. Там жа ўсіх удзельнікаў пачастуюць юбілейным тортам вагой у 15 кілаграмаў.

Акрамя таго, у другі раз пройдзе конкурс дзіцячай анімацыі “Я не чараўнік, я толькі вучуся...”, у якім возьмуць удзел стужкі з Беларусі, Расіі, Украіны, Эстоніі і Партугаліі. На заканчэнне форуму, што адбудзецца 15 верасня, лаўрэатаў узнагародзяць спецыяльнымі прызамі: маленькімі копіямі “Крыштальнага алоўка” — амаль такога ж, як і ў дарослых удзельнікаў, — дыпламамі ды каштоўнымі падарункамі.

На “Анімаёўку-2012” папярэдне былі прадстаўлены 155 фільмаў з 21 краіны, сярод якіх 7 належаць творчасці беларускіх рэжысёраў; упершыню ў фестывалі возьме ўдзел анімацыя Іспаніі, Кітая, Партугаліі, Тайваня, Швейцарыі і Індыі. Міжнародная селекцыйная камісія адабрала ў конкурсную праграму 83 стужкі з 18 краін.

У складзе журы фестывалю — рэжысёр Аляксандр Карпаў і карэспандэнт газеты “Культура” Дар’я Амяльковіч — ад Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў, рэжысёр і мастак-аніматар Уладзімір Тарасаў — ад Расіі, ад Егіпта — дырэктар Міжнароднай асацыяцыі анімацыйных фільмаў (ASIFA) Афрыкі і Арабскіх краін Махамед Газала. Старшыня камісіі — польскі рэжысёр, прэзідэнт Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек “Лялька таксама чалавек” Марэк Хадачыньскі.

У дні правядзення “Анімаёўкі-2012” адбудуцца прагматычны конкурсны і пазаконкурсны праграмы форуму, тэатральна-прадстаўленні для дзяцей з дэманстрацыяй мультфільмаў, а таксама выстаўкі, конкурсы, віктарыны, творчыя сустрэчы і майстар-класы.

Вольга НАВІЦКАЯ

Прадзюсар ацэніць маладых

Амерыканскі прадзюсар Крысцін Уокер узначыць журы міжнароднага конкурсу ігравых фільмаў “Маладосць на маршы” на XIX Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад”, які пройдзе ў нашай сталіцы праз два месяцы. Журы на чале з ёй будзе ацэньваць восем найбольш прыкметных дэбютных работ кінематаграфістаў з усяго свету.

Прэзідэнт незалежнай кінакампаніі “Новыя фільмы Globe” і адна з заснавальнікаў кампаніі “WERC Werk Works”, Крысцін вядомая тым, што надае ўвагу незалежным рэжысёрам і падтрымлівае іх праекты. У ліку яе работ упадальнік “Сярэбраны мядзведзь” Берлінскага кінафестыва-

лю — “Турынскі конь” Белы Тара, лаўрэат Венецыянскага кінафестывалю ў катэгорыі “Лепшы сцэнарыі” — карціна “Жыццё ў ваенны час” Тода Соландза, адзначаная прызам ФІПРЭСЦІ ў конкурсе “Асобы погляд” у Кане біяграфічная драма пра жыццё легендарнага пісьменніка Алена Гінзберга “Лямант” з Джэймсам Франка ў галоўнай ролі і экранізацыя апаўданаў Чарльза Букоўскага “Фактотум” рэжысёра Бента Хамера.

Акрамя конкурсу маладога ігравога кіно, на фестывалі гледачоў чакаюць асноўны конкурс ігравых карцін, конкурсы дакументальных работ і фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзік”, а таксама шматлікія пазаконкурсныя праграмы. Поўны склад журы і афіцыйная праграма будуць абвешчаны дырэкцыяй фестывалю ў кастрычніку.

Толькі б не было дажджу...

8 верасня гістарычны цэнтр сталіцы — Верхні горад — з поўдня да пятай гадзіны вечара мае належаць дзесяцім: вучні чатырох мастацкіх школ і выхаванцы трох дзіцячых дамоў будуць маляваць Мінск.

Усяго ў гэтай творчай акцыі прымуць удзел больш як 120 дзяцей. Незвычайны гленэр арганізаваны ў рамках праекта “Мастак і горад”, які прысвечаны 125-годдзю з дня нараджэння Марка Шагала. На думку Дзмітрыя Імзы, дырэктара фонду “Дзяў”, які гэты праект ініцыяваў, гленэр “Мастак і горад” дазволіць яго ўдзельнікам адчуць сябе творцамі, а значыць — таленавітымі і шчаслівымі. А гледачы атрымаюць унікальную магчымасць назіраць творчы працэс.

Відаць, найбольшую значнасць гленэр у Верхнім горадзе будзе мець для дзятак з дзіцячых дамоў. Яны растуць без бацькоўскай апекі, не маюць звычайных сямейных радасцей, а праз гленэр здоліюць адчуць сябе ў цэнтры грамадскай увагі, пад эгідай добраахвотнай цікавасці. Такі пазітыў застаецца ў памяці на ўсё жыццё...

Арганізатары ўпэўнены ў поспеху мерапрыемства. Хочацца спадзявацца, што дзень будзе сонечным і дождж не сапсуе свята мастацтва...

**Задаволены —
незадаволеныя**

Ілья СВІРЫН: — Вуліца Карла Маркса (былая Падгорная) — далёка не самая старажытная ў Мінску, але затое адна з найпрыгажэйшых. Некалькі пакаленняў архітэктараў, насуперак усім войнам і катаклізмам, стварылі там цікавы ансамбль, у якім даволі арганічна пераплятаюцца дарэвалюцыйная і савецкая эпохі. Таму не дзіва, што ледзь не кожны будынак там мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Тым не менш, характэрна ды ўтульнасць вуліцы доўгі час заставаліся амаль незапатрабаванымі. У будні дні яна выконвала (ды і пагэтуль выконвае) "пачэсную" функцыю бяссплатнага паркінгу для шматлікіх офісаў у цэнтры Мінска, у выхадныя — проста пуставала. Перакананы ў тым, што пераўтварэнне вуліцы ў пешаходную дазволіць нават самім гараджанам як бы адкрыць яе наоў, не кажучы ўжо пра турыстаў.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Асабіста мне яна дазволіла наоў адкрыць саміх гараджан. Больш за ўсё ўразіла менавіта публіка. Гэта зусім не той кантынгент, які вабіць выключна піва ды шашлык, — для такіх вуліца акурат і не прызначана. Туды прыходзяць людзі зацікаўленыя, якім хочацца нязмушана правесці вольны час, убачыць ды пачуць нешта новае. І вось, можна пераканацца, што такіх мінчан зусім не бракуе. Нейкія абуральныя праявы бескультур'я мне сустракаць амаль не даводзілася. Адпаведна, соды і сапраўды можна з гонарам запрашаць гасцей з-за мяжы.

Вольга КАПУСТА: — Ледзь не ва ўсім свеце ёсць завядзёнка: суботнім вечарам выбірацца на шпацыр у цэнтр горада. Мінск, вядома, — таксама не выключэнне. І цяпер ты ведаеш, куды ісці. На Карла Маркса можна заўсёды атрымаць зарад энергіі, драйву, сустрэць знаёмых... Раней такога не было.

Ілья СВІРЫН: — І моладзь тоўпілася на лапіку ля скрыжавання праспекта Незалежнасці і вуліцы Леніна, не ведаючы, чым бы заняцца...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Многія думаюць, што пешаходная вуліца прызначана выключна для моладзі, але ж гэта не зусім так. Там ёсць забавы і для дзетак, і тут я

Адкрыццё "пілотнай версіі" пешаходнай вуліцы ў Мінску адразу стала топ-навіной. Яно і зразумела: зачакаліся! Праекты і планы на гэты конт анансаваліся ўжо даўно, але ў жыццё яны ўвасобіліся толькі сёлетнім маем, і тое — часткова. Тым не менш, прайшло ўжо доволі часу, каб зрабіць першыя высновы ды падвесці "прамежкавыя" вынікі: ці патрэбна, ці "прыжывецца", і ў які бок па гэтай вуліцы рухацца?

З'яўленне пешаходнай зоны ўжо з першых дзён стала нагодай для палкіх дыскусій у СМІ ды Інтэрнэце. Не сціхлі яны і пагэтуль. Некаторыя выказванні — надзвычай крытычныя. Але прыйшоўшы туды ў выхадны дзень, любы ахвотны здолее пераканацца ў тым, што гэтае месца запатрабавана. Яно прыцягвае музыкантаў, акцёраў, танцораў, а таксама вірлівых плыні публікі.

"У ролі" апошняй там давялося пабываць і рэдактарам аддзелаў "К" Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ і Ільі СВІРЫНУ, а таксама студэнтцы Інстытута журналістыкі БДУ Вользе КАПУСТА, якая праходзіць практыку ў нашым выданні. А па сканчэнні выхадных яны вырашылі абмяняцца ўражаннямі.

працэсе бярэ і начальнік аддзела культуры Аксана Нікіціна, што для нас, пагадзіцеся, — "ноу-хаў".

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — У пешаходнай зоне можна сустрэць калектывы, якія ў Мінску рэдка дзе убачыш: пляцовак для іх амаль не існуе. Скажам, інструментальная музыка альбо нешта накшталт аўтарскай песні... Адпаведна, вуліца дае магчымасць "выказацца" музыкантам, якія не гучаць на FM-хвалях і, напэўна, не зусім дарэчы выглядалі б на "аглядзе самадзейнасці" ў Доме культуры...

Ілья СВІРЫН: — Мабыць, гэта вялікі арыгінал: звычайнаму мінчаніну шум машын, вядома ж, не падабаецца. Яму проста даводзіцца з ім мірыцца, прычычайвацца, прыстасоўвацца... Бо ўсе разумеюць, што скардзіцца ў дадзеным выпадку — бессэнсоўна: шум машын — гэта "другі бок медаля", непрыемны дадатак да ўсіх шматлікіх пераваг гарадскога жыцця. Такі самы "другі бок" мае і жыццё ў цэнтры...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Некаторыя не жадаюць мірыцца з шу-

Драйв інтэрактыўнасці,

Кампраміс паміж шумам і святам

Вольга КАПУСТА: — Паводле маіх назіранняў, гэтае месца сапраўды цалкам падыходзіць і для сямейнага адпачынку, і для баўлення вольнага часу людзей сталага веку, якія могуць знайсці сябе заняткаў па душы. На свае вочы бачыла, як ужо немалая пара не саромелася практыкавацца ў нацыянальных танцах. Увогуле, творчая вуліца — гэта акурат інтэрактыўная дзея, у якую можа ўключыцца кожны ахвотны. Можна вучыцца танчыць, можна граць на бубнах, можна вершы чытаць...

Ілья СВІРЫН: — З іншага боку, сярод карыстальнікаў Інтэрнэта нямала нараканняў на мастацкі ўзровень таго, што робіцца на вуліцы Маркса...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Некаторыя музыканты і сапраўды не

іграюць калегам з іншых краін — хутчэй, акурат наадварот. Прынамсі, мне вуха нічога не рэзала.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — У нас гэтую ініцытыву падтрымалі і ўжо доволі вядомыя калектывы, са стагам і досведам удзелу ў міжнародных фестывалях. Не здзіўлюся, калі і прафесіяналы "пацягнуцца". Думаю, для іх вулічныя выступленні таксама маюць сваю прывабнасць. Чым не спосаб пашырэння кола слухачоў?

Вольга КАПУСТА: — Неаспрэчная перавага сённяшняй вуліцы Карла Маркса ў тым, што на ёй усё працуе нібыта само па сабе.

Ілья СВІРЫН: — У многіх іншых еўрапейскіх гарадах гэты пласт культуры "распаўзаецца" па разнастайных кавярнях ды невялічкіх клубах з вольным уваходам. Канешне ж, такі спосаб камунікацыі з аўдыторыяй куды камфортнейшы для музыкантаў. Прынамсі, не трэба цягнуць на сва-

мам ды мяняюць свае гарадскія кватэры на катэдры ў вёсцы...

Ілья СВІРЫН: — Безумоўна, выбар тут ёсць. А цэнтральныя вуліцы вялікіх гарадоў, надзеленыя турыстычным патэнцыялам, у суботні вечар і не павінны быць ціхімі. Выкарыстоўваць іх выключна ў якасці жылога сектара альбо паркоўкі для мегаполіса папросту нерэнтабельна.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — У Вільнюсе на Пілес усё яшчэ гучней. Але жыхары неяк прызвычаліся...

Вольга КАПУСТА: — Я хацела б нагадаць, што вуліца Карла Маркса становіцца пешаходнай толькі на выхадныя, а нейкія дзеі там адбываюцца ўсю пару гадзін на дзень і завяршаюцца ўжо да дзвятай вечара. Так, безумоўна, меркаванне жыхароў неабходна ўлічваць, павінны існаваць нейкія разумныя рамкі, але пры гэтым важна захаваць і адчуванне свята...

Ілья СВІРЫН: — Асабіста я ніякай звышгучнай музыкі там чамусьці не пачуў. Калі нехта з музы-

здзіўляюць прафесіяналістам або арыгінальнасцю рэпертуару. Але, як падаецца, гэтая пляцоўка разлічана і на іх таксама. Тым больш, мінакі рэагуюць прыязна...

Ілья СВІРЫН: — Тут, напэўна, пытанне ў крытэрыях. Ці варта патрабаваць ад вулічных музыкаў "філарманічнага" ўзроўню выканання і звышарыгінальных аўтарскіх праграм? А вось у "сваёй" намінацыі гэтыя выканаўцы наўрад ці пра-

дзіўляюць прафесіяналістам або арыгінальнасцю рэпертуару. Але, як падаецца, гэтая пляцоўка разлічана і на іх таксама. Тым больш, мінакі рэагуюць прыязна...
Ілья СВІРЫН: — Хай на самрэч гэта не зусім так. І таму варта адзначыць арганізацыйны ўнёсак аддзела культуры Ленінскага райвыканкама. З аднаго боку, поўнага "гайд-парку" на Карла Маркса няма — артысты павінны папярэдне ўзгадняць свае вулічныя выступленні, і падазраю, што гэта — да лепшага. З іншага ж, схема "легітымацыі" — доволі зручная і дэмакратычная. Згадайма і адмысловую групу ў адной з сацыяльных сетак, дзе можна даведацца ўсе навіны і выказаць сваё меркаванне. Дарэчы, актыўны і непасрэдны ўдзел у гэтым

іх плячах апаратуру і шукаць, куды б яе падключыць. У нас, спадзяюся, з падобнымі клубамі калісьці таксама ўсё налаodziцца. Але пакуль гэта здзейсніцца... у СМІ актыўна тыражуюцца водгукі незадаволеных жыхароў дамоў па Карла Маркса.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — На свае вочы пераканалася, што мясцовыя жыхары рэагуюць на вулічную дзею... прынамсі, парознаму. Некаторыя ўладкоўваюцца на сваіх балконах і з задавальненнем назіраюць за ёю за кубачкама кавы. У людзей ёсць жаданне адчуць, што яны жывуць не ў "каменнай пустэльні", а ў вялікім горадзе, дзе віруе жыццё. Ведаю нават тых гараджан, каму падабаецца шум машын...

маю на ўвазе не толькі банальныя электрамабілі.

Ілья СВІРЫН: — Ну так, бачыў, з якім імпультам дзеці ўдзельнічалі ў такім нязвычайным для іх атракцыёне, як бодзі-арт...

кантаў і выкарыстоўваў апаратуру, дык гэта былі выключна маленькія дваццаціватныя камбікі, прызначаныя, хутчэй, для хатніх умоў, чым для адкрытых пляцовак.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Таму, каб пачуць, што спяваюць, трэба падысці ледзьве не ўсатыч. І асабіста мне не хапала акурат якаснага гуку.

Ілья СВИРЫН: — У той самы час, як падаецца, для нейкіх самых гучных дзей можна было б выкарыстоўваць задні дворык Нацыянальнага гістарычнага музея, спрэс аточаны пустымі ў выхадны дзень адміністрацыйнымі памяшканнямі. Чаму б не ўсталяваць там нейкую стацыянарную сцэну і не "захаць" у гэты каменны мех тых, каго гучная музыка не раздражняе, а радуе?

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — У іншых гарадах падобныя пешаходныя вуліцы звычайна вядуць да вялікай плошчы, якая здольная

за адзін раз, тым лепш. Бо звычайна пешаходная вуліца прадугледжвае менавіта шпацыр, а сёння па тых некалькіх кварталах надта не паходзіш — хіба ўзад-уперад...

Вольга КАПУСТА: — Цяпер менавіта так і адбываецца: ты вымушаны фланіраваць туды-сюды. Але паколькі праграма дзеі вельмі насычаная, артысты пастаянна змяняюцца, гэтая акалічнасць не надта засмучае. Сапраўды, пешаходны адрэзак — зусім невялікі, аднак адчуванне свята, карнавалу там, безумоўна, прысутнічае...

Ілья СВИРЫН: — Пагаджуся, але... Пераўтварэнню звычайнай вуліцы ў пешаходную звычайнай папярэдняе рэгенерцыя або наўмыснае стварэнне адмысловага асяроддзя. Цяпер нам не трэба далёка ехаць, каб зразумець, што маецца на ўвазе. І ў Гродне, і ў Брэсце, і ў Магілёве паспяхова справіліся з гэтай задачай, насыціўшы вулічную прастору скульп-

Ілья СВИРЫН: — З іншага боку, ніякіх папрокаў тут не можа быць у прынцыпе. А пытанне "А чаму вас там няма?", якое рэгулярна і заканамерна гучыць на адрас мастакоў, рамеснікаў, прадстаўнікоў іншых творчых саюзаў, трэба задаваць не з прэтэнзіяй, а са здзіўленнем. Умовы на Карла Маркса для ўсіх створаны проста "цяпліччэй", грошай за арэнду месца ніхто не бярэ. Патрабуецца толькі ініцыятыва. Менавіта яна, бо нейкая дырэктыва або "разнарадка" ў дадзеным выпадку зусім недарэчы: гэта прафанацыя і фундаментальнае парушэнне самога прынцыпу вулічнай культуры. Ініцыятыва павінна зыходзіць выключна "знізу", ад саміх творцаў. І калі той самы мастак зразумее, што на вуліцы ён знойдзе куды больш зацікаўленых гледачоў, чым у любой сталічнай галерэі, калі музей

Гастронамічны эксклюзіў "ад цёткі Фросі"

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Прайшоўшыся па пешаходнай вуліцы, турыст мае натуральнае жаданне (або патрэбу) "завіснуць" у якойсьці прыемнай кавярні. У іншых еўрапейскіх гарадах летнія сталікі можна знайсці паўсюль: і непасрэдна на вуліцы, і ў старых падваротнях... Прычым некаторыя кавярні выконваюць не толькі гастронамічную, але і культурную функцыю...

Вольга КАПУСТА: — Падаецца, што ў гэтым сэнсе вуліца

Ілья СВИРЫН: — У мінулыя выхадныя выязны гандаль на Карла Маркса быў прадстаўлены адным адзіным латком, дзе прадавалі нейкія булкі ды бутэрброды... Чэргі ля яго не стаялі: каму такі тандэны "фастфуд" патрэбны? Іншая справа, каб у тым самым латку (ну, хіба з нейкім

або "Фірмовы прадукт" пешаходнай вуліцы

адмысловым дызайнам) рэалізоўвалі якусюсці папраўдзе эксклюзіўную страву — скажам, пампушкі па "сакрэтным рэцэпце" цёткі Фросі, што сто гадоў таму жыла ў кватэры № 12 дома на-супраць. Вядома, гэта была б яшчэ адна "разыначка"...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Ну так, фірмовы беларускі прадукт, што можна пакаштаваць толькі на гэтай вуліцы. А вось ад засілля звычайных шапікаў з традыцыйнымі беляшамі ў дадзеным выпадку і сапраўды лепш устрымацца...

Ілья СВИРЫН: — Безумоўна, пешаходнай вуліцы ў Мінску бракуе сваіх арыгінальных традыцый — і не толькі кулінарных. Цудоўны досвед тут мае Брэст з яго ліхтарчыкам, які штовечар запальвае агні на вуліцы Савецкай. Чаму б і ў сталіцы не стварыць падобны "рытуал", адшукаўшы яго ў нетрах мінуўшчыны або, на крайні выпадак, проста прыдумаўшы?

Увогуле, рэкрэацыйна-турыстычны аб'ект, які створаны не з чыстага аркуша, але на гістарычным падмурку, заўсёды выглядае куды больш пераканаўча, а ідэі па яго "агрэйдзе" можна браць не з паветра, але ў архівах. Аднак у нас, як падаецца, яшчэ не навучыліся крэатыўна ды прагматычна выкарыстоўваць той патэнцыял, які забяспечвае мінуўшчына. І гэты датычыцца не толькі вуліцы Карла Маркса, але і, скажам, Лошыцкага парку.

Вольга КАПУСТА: — І тым не менш, дзякуючы пешаходнай вуліцы, ужо і сёння ў Мінску з'яўляецца адчуванне сапраўднага турыстычнага горада, які "дышае" ўласнай гісторыяй ды гатовы прадаставіць сваім жыхарам ды гасцям штосьці большае, чым проста дамы, дарогі, разнастайную інфраструктуру. У такім горадзе нам усім і хочацца жыць...

Фота Сяргея ТРАФІЛАВА

турамі і малымі архітэктурнымі формамі, прыгожымі каванымі ліхтарамі, утульнымі лавачкамі... Лішне нават казаць, што на вуліцы Карла Маркса нічога гэтага няма і блізка — і не можа з'явіцца, пакуль вуліца пераўтворана ў пешаходную толькі часова...

"А чаму вас там няма?"

Ілья СВИРЫН: — Дарэчы, калі мы ўжо ўзнялі музейную тэму... Цяжка не звярнуць увагу на тое, што акурат у цэнтр пешаходнай зоны патрапіў Нацыянальны гістарычны музей. Здавалася б, гэта ўдалае супадзенне, але... На сёння яно падаецца проста выпадковым збегам абставін. У выхадныя дні ўстанова зачыняе свае дзверы па раскладзе, акурат а сёмай вечара — менавіта у той час, калі вулічная дзея ў самым разгары. Не кажучы ўжо пра тое, каб паспрабаваць неяк у яе ўліцца, вынайшаўшы для гэтага выпадку адмысловы праект.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Пакуль што музей уносіць сваю лепту хіба тым, што прадстаўляе ганак у якасці п'едэсталу для "жывых статуяў". Але, вядома, магчымасці ўзаемадзеяння з публікай гэтым не вычэрпваюцца, і таму спадзяёмся, што ўстанова не будзе задавальняцца адно "роляй" пасіўнага прыгожага фону.

здолее вынайсці новую крыніцу платных паслуг, ён сам праявіць ініцыятыву. А "цягнуць за вушы" ў дадзеным выпадку і не выпадае. Тут ва ўсіх выхадны: і ў публіцы, і ў артыстаў ды музыкантаў. Усе павінны рабіць толькі тое, што ім сапраўды дастады.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Асабліва атмасфера вуліцы Карла Маркса — менавіта ў яе "вольным паветры". Што жа да пашырэння гэтай тэрыторыі... Як падаецца, падобную ініцыятыву — натуральна, на свой капыл — маглі б праявіць і іншыя раёны горада. Вядома, зусім неабавязкова паўтараць усё "слова ў слова" — наадварот, арыгінальныя ідэі павінны толькі вітацца.

Скажам, у Аўтазаводскім раёне можна было б зрабіць галерэю скульптур, зробленых з дэталей машын; у Фрунзенскім, дзе месціцца харэаграфічны каледж, стварыць пляцоўку для маладых танцораў... Пераканана ў тым, што такая тэрыторыя "вольнага самавыяўлення" магла б упрыгожыць кожны раён. Бо на выхадныя ў многіх кутках Мінска з дзецьмі асабліва і пайсці няма куды — хіба толькі ва ўсім вядомы рэстаран хуткага харчавання...

Ілья СВИРЫН: — Тым больш, ёсць належная творчая база. На Беларусі — безліч самых разнастайных аматарскіх калектываў, і ці не ўсе яны маюць патрэбу ў наладжанні новых спосабаў камунікацыі з аўдыторыяй...

Маркса выглядае даволі выйгрышна на агульным мінскім фоне. Вось і ў пешаходнай зоне апынулася некалькі кавярняў. Прычым некаторыя сапраўды ўключаюцца ў агульны рух: прыкладам, на пляцоўцы адной з іх усіх ахвотных вучаць танчыць танга...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Хаця казаць, што кавярняў на "турыстычнай" вуліцы дастаткова, мабыць, не выпадае...

Ілья СВИРЫН: — Калі забяспечыць творчае напаўненне пешаходнай зоны дырэктывымі метадамі можна, але не трэба, дык вырашыць такім чынам праблему інфраструктуры папросту немагчыма. Можна хіба ствараць для гэтага належныя ўмовы. Інвестар дбае пра свае ўласныя інтарэсы. І таму шлях тут можа быць толькі адзін: пашырэнне папулярнасці турыстычнай вуліцы. Калі попыт на кавярні будзе зашкальваць, узнімаць дадзеную тэму, мабыць, ужо не давядзецца: яна вырашыцца сама сабой. Але пакуль гэта здарыцца... Ёсць, скажам, такі фармат, як выязны гандаль, які не патрабуе сур'ёзных інвестыцый і валодае надзвычайнай мабільнасцю...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Прыгадваю Старэ Мясце ў Варшаве, дзе літаральна на вуліцы прадаюцца розныя нацыянальныя прысмакі, турыстаў і гараджан частуюць (натуральна, за грошы) пышным польскім хлебам, смальцам ды салёным агурком. Ежа, здаецца, — зусім простая, але... самабытная. І размялі яе ў імгненне!

змясціць і вялікую сцэну з якаснай гукаўзмацняльнай апаратурай. Але ў нашым выпадку той дворык — і сапраўды не горшы кампраміс...

Ілья СВИРЫН: — Затое ўжо ў бліжэйшыя гады наша пешаходная вуліца прывядзе да Музейнага квартала, адкрыццё якога запланавана на той самай Карла Маркса...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Ён таксама задумваецца як своеасаблівы творчы аазіс з адмысловай атмасферай. Аўтар ідэі — дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапаў вельмі малаўніча апісваў пах кавы, што будзе сустракаць наведвальнікаў...

Ілья СВИРЫН: — Гэтае суседства і сапраўды дарэчы ў кожным выпадку — нават калі тыя два ўчасткі Карла Маркса будуць моцна адрознівацца паміж сабой. Чым больш адметнасцей можна наведваць

Не будзе перабольшаннем, калі сказаць, што сёння ў краінах Еўропы аднавілася мода на народнае мастацтва, пра што сведчаць высокія кошты замежных і айчынных аўкцыёнаў на аўтэнтчныя прадметы традыцыйнай культуры. Не меншую цікавасць з боку грамадскасці выклікаюць і работы сучасных народных майстроў, ажыятаж вакол якіх можна назіраць пад час самых розных святаў.

Уявім, што гэты музей усё ж у хуткім часе з'явіцца ў нашай краіне. Якім ён будзе? А якім не павінен быць? Што да апошняга, дык найперш – не статычным. Адлюстроўваючы артэфакты народнай культуры, тут варта было б смела ўводзіць інтэрактыўныя формы працы з наведвальнікамі, у тым ліку, поруч з выкарыстаннем мультымедынай тэхнікі задзейнічаць народных майстроў у он-лайн-рэжыме.

Старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці перакананы, што гэты музей будзе жывым ва ўсіх сэнсах гэтага слова:

Якім жа паўстане будучы музей, і ці здолее ён паўнаважна перадаць нашу нацыянальную адметнасць? На думку старшыні саюза, у будучай установе абавязкова мусяць быць аддзел традыцыйнага народнага мастацтва, які павінен уключаць шэсць экспазіцый у адпаведнасці з рэгіёнамі. Да прыкладу, у экспазіцыі, што прадставіць нам традыцыйную культуру Заходняга Палесся, безумоўна, будуць адлюстраваны і лепшыя ўзоры разьбярства, ганчарства, ткацтва... Вядома ж, у комплексе са сваімі рэгіянальнымі адметнасцямі. Поруч з традыцыйным размесціцца і аддзел

Гадоў дзесяць таму са мной здарыўся цікавы выпадак. Патэлефанаваў журналіст аднаго выдання і прапанаваў паўдзельнічаць у апытанні на тэму "Чаго бракуе беларускаму турызму?". Званок быў, як заўсёды, неспадзеўкі, часу на роздум мне не пакінулі. І вось, я вокамгненна згенерыраваў ідэю – або, можа, проста ўзяў яе з паветра: чаму б не стварыць у нас своеасаблівы музейна-мастацкі "запаведнік камунізму", насычаны манументальнай ды іншымі артэфактамі тых часоў, а таксама разнастайнымі атракцыйнымі элементамі?

Парк "жанчыны з вяслом" У пошуках савецкага перыяду

Скажу ды забыў. Але праз пару дзён было яшчэ адно тэлефанаванне:

– Добры дзень! Я – дырэктар буйной фірмы, мне вельмі спадабалася ваша ідэя, і я гатовы ўкласці свае рэсурсы, каб увасобіць яе ў жыццё. Без усялякага здэку альбо негатывных адценняў – проста, паказаць той пласт жыцця, які ўжо незваротна знікае...

не спяшаецца выкарыстоўваць гэтую тэматыку для ўласнага пазіцыянавання. Нават шэдэўральны ансамбль праспекта Незалежнасці прадстаўлены далёка не ў кожным турдапаможніку! Хаця мала хто наважыцца спрачацца з тым, што гэта самы яркі і маштабны архітэктурны помнік сталіцы.

Канцэнтрацыя "саломкі" на квадратным метры

Мусіў быў паўстаць...

Відавочна, што патэнцыял народнага мастацтва ў нашай краіне надзвычай вялікі, у тым ліку ў турыстычнай інфраструктуры. З гэтым згодны і старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута, які мяркуе, што нашай рэспубліцы можна смела ганарыцца набыткамі традыцыйнай культуры. Яны ў параўнанні з культурнымі скарбамі краін Заходняй Еўропы захаваліся значна лепей.

Але дзе ўбачыць гэтыя набыткі нашаму суайчынніку, не кажучы ўжо пра замежнага турыста? Па словах Яўгена Сахуты, атрымліваецца нейкі парадокс. Замежны госьць прыязджае ў Беларусь і добра, калі ён трапляе на якое-небудзь народнае свята, дзень горада, дзе заўсёды ёсць кірмаш рамёстваў, альбо акцыю, якую праводзіць Міністэрства культуры ці Беларускае саюза майстроў народнай творчасці: там ён убачыць сапраўдныя скарбы, майстроў розных пакаленняў, пераканаецца, што ў Беларусі ёсць жывыя народныя рамёствы – як у традыцыйным выглядзе, так і ў новых варыяцыях. Але ж такія акцыі адбываюцца далёка не кожны дзень.

На жаль, акрамя невялічкага Музея народнага мастацтва ў Раўбічах, пазнаёміцца з беларускім нацыянальным феноменам, нашай традыцыйнай культурай у комплексе няма дзе. Ды і раўбіцкі музей не выратоўвае становішча. Найперш – з прычыны свайго досыць нязручнага месцазнаходжання і абмежаванай плошчы, на якой прадстаўлена вельмі малая частка народнага мастацтва.

А таму відавочна, што ў Беларусі даўно наспела праблема стварэння Нацыянальнага музея народнага мастацтва. Размовы на гэты конт вяліся яшчэ на пачатку 90-х гадоў. Як адзначыў Яўген Сахута, у 1994-м была зацверджана Дзяржаўная праграма па падтрымку традыцыйнай культуры. Згодна з ёй, у 2005 годзе ў Мінску мусіў быў паўстаць Нацыянальны музей народнага мастацтва... Як ні сумна, але праца па яго стварэнні яшчэ нават... не пачыналася.

– Нашы народныя майстры на святах дэманструюць сваё майстэрства. Тое ж самае яны могуць рабіць і ў сценах музея, – мяркуе Яўген Сахута. – У музеі могуць быць прадстаўлены і кавальская, і ганчарская майстэрні, пляценне з лазы, ткацтва...

Што ж наконт звароту да межнага вопыту... Яўген Сахута адзначыў такую парадаксальную сітуацыю. Так, мы ганарымся нашымі вырабамі з саломкі, якая, сярод іншага, лічыцца даўнім беларускім брэндам. Аднак паўнаважна паказаць гэты брэнд мы сёння не можам. У той жа час, скажам, у ЗША ёсць свой Музей саломкапляцення, хоць саломка не з'яўляецца брэндам Злучаных Штатаў.

І ўсё ж: што мы маем для стварэння будучага Нацыянальнага музея народнага мастацтва? Як аказалася, істотныя напрацоўкі ўжо ёсць. Так, Беларускае саюза майстроў народнай творчасці за два дзясяткі гадоў дзейнасці ў сваіх фондах сабраў шматлікія калекцыі творцаў сучаснага народнага мастацтва. Па словах Яўгена Сахуты, збіралася ўсё гэта з разлікам на будучы музей. А таму аснова ўжо маецца. Калі ён усё ж будзе створаны, распачнуцца экспедыцыйныя для збірання ўзораў традыцыйнага мастацтва.

Існуе меркаванне, што сёння этнаграфічныя экспедыцыі ўжо малаэфектыўныя, бо шмат цікавых прадметаў было набыта прыватнымі калекцыянерамі, шмат чаго не захавалася да нашага часу.

– Колькі займаюся навуковай дзейнасцю, чую падобныя думкі. А вось літаральна днямі праехаўся па некаторых вёсках нашай краіны і магу сказаць, што сёння існуе яшчэ дастаткова цікавых твораў традыцыйнага мастацтва, якія захоўваюцца ў сельскіх сядзібах. Безумоўна, паўныя рэчы, даўно страчаныя, дзевяццацца аднаўляць, – мяркуе Яўген Сахута. – Акрамя таго, многія айчынныя музеі збіраюць творы народнай культуры, якія пры гэтым гадамі ляжаць у фондах. У будучым яны маглі б таксама стаць годнымі экспанатамі Нацыянальнага музея народнага мастацтва...

Не будзем лішні раз тлумачыць, у чым Мінск аб'ектыўна саступае ў плане сваіх адметнасцей сталіцам суседніх дзяржаў: прычыны тояцца ў нетрах гісторыі. Куды важней адзначыць тыя захаваныя, якія сучаснікі спакваля робяць па выпраўленні становішча. "Стандартная" аглядная экскурсія па Мінску, вядомая многім са школы, за апошнія гады значна падоўжылася па часе – за кошт адрэстаўраваных ці адноўленых з нуля помнікаў спадчыны альбо знакавых узораў сучаснай архітэктуры, якія вабяць турыста не менш. З'явіліся і новыя прапановы: Мінск спартыўны, Мінск тэатральны, Мінск музейны... Этапныя "культурныя" будоўлі ў момант папайняюць спіс турадметнасцей.

сучаснага народнага мастацтва, дзе мусяць быць усяго адна экспазіцыя, якая засведчыць тэндэнцыі апошняга часу, у тым ліку той факт, што рэгіянальныя адметнасці на сучасным этапе нівелююцца.

Кажучы пра будучы музей, нельга абмінуць і яго месца ў сучасным інфармацыйным, камп'ютарызаваным грамадстве. Думаецца, што інфакіёскі, электронныя фотарамкі, мультымедыяныя экраны будуць зусім не лішнімі, а таму бачыцца неабходным ужо сёння праводзіць маштабныя экспедыцыі не толькі для збору матэрыялаў, але і з мэтай відэафіксацыі рамёстваў, каб у інтэрактыўнай частцы музея паказаць унікальныя народныя тэхналогіі, якія разам з іх носьбітамі паступова адыходзяць у нябыт. Думаецца, калі ў музеі годна прадставяць аб'екты нематэрыяльнай культурнай спадчыны, то для такой справы будзе магчыма задзейнічаць і фінансаванне UNESCO.

Кастусь АНТАНОВІЧ

На жаль, тады гэтыя задумы так і не былі рэалізаваны. Вады з той пары сплыло ўжо багата, але... Ідэя паранейшаму лунае ў паветры, бы той апісаны класікам прывід. А пласт савецкай культуры і сапраўды імкліва знікае. Возьмем хаця б знакітыя паркавыя скульптуры а-ля "жанчына з вяслом": у камандзіроўках па розных кутках Беларусі яны трапляліся мне неаднойчы, і ўсе – у жахлівым стане. Падобныя творы, якія раней здаваліся нам кіткам, а цяпер выклікаюць хіба замілаванне, або не ўпісваюцца ў новае асяроддзе і таму знікаюць з публічнай прасторы, альбо проста пакінуты на волю лёсу.

Ідэя сабраць іх у адно месца – своеасаблівы музей пад адкрытым небам – упершыню была матэрыялізавана ў Літве яшчэ ў 2001 годзе. "Парк савецкага перыяду" пад назвай "Трутас" адразу задумваўся як камерцыйны праект і вельмі хутка сябе спраўдзіў. Замежныя турысты павалілі туды валам: што ні кажы, экзотыка!

Разнастайных падобных забаў кштату музея трабанта можна даволі сустрэць у краінах былога сацлагера. А вось Мінск пакуль

Адна з незлічоных яго дэталей, якія прывабліваюць вока сваімі вытанчанымі формамі, – невялічкая арка, што вядзе ў парк Чалюскінцаў. Як падаецца, у засені яго дрэў знайшлося б месца і для своеасаблівага музея пад адкрытым небам, які вяртаў бы нас у прамінулыя часы.

Што там можна экстановаць? Не толькі скульптуры, помнікі і бюсты "знакавых" фігур савецкіх часоў, але і самыя розныя праявы побыту: аўтаматы з газіроўкай, паркалёвыя сукенкі "вясёленых колераў", урэшце – трохкутныя малочныя пакеты... Лішне нават казаць, што музей павінна дапаўняць і кавярня з адпаведным эпосе меню ды абавязковымі гранёнымі шклянкамі. Шкада толькі, што драўляны кінатэатр 1952 года ўжо знесці...

Спробы захаваць і экстановаць у новым ракурсе савецкае манументальнае мастацтва ўжо робяцца ў рэгіёнах. Прыкладам, пляцоўку перад іўеўскім Музеём нацыянальных культур упрыгожвае цэлая галерэя бюстаў. Першым беларускім горадам, які анансаваў стварэнне цэласнага "парку савецкага перыяду", стаў Гомель. Сталіца тут, на жаль, адстае...

Ілля СВІРЫН

Як вядома, Мінск стаў буйным горадам зусім нядаўна. І сёння ад яго колішніх прадмесцяў ды навакольных вёсак захаваліся, у лепшым выпадку, адны назвы. На месцы пакручастых вулачак і драўляных дамкоў – шырокія праспекты і шматпавярхоўкі.

Але варта збочыць з заўсёды тлумнай плошчы Багушэвіча ды падняцца па вузкай стромкай лесвіцы на схіл, і ты нібы зноў апынаешся ў правінцыйным губернскім Мінску стогадовай даўніны. Цяпер гэты за-

вулак называецца Паўночным (зусім безадносна да геаграфіі), а раней быў Лютэранскім. Цяжка сказаць, якім чынам яму ўдалося ацалець у розных катаклізмах і дайсці да нас у амаль адпачатным выглядзе. Можа, пра яго ўсе проста забылі?

Сярод маіх знаёмых у гэтым кутку Мінска мала хто пабываў – прытым, што ён зусім блізка ад цэнтра. Але тыя, хто трапляе, абавязкова ўражваюцца.

Ідэя пераўтварыць Паўночныя вулакі ў невялічкі гарадскі скансен зусім не новая. Але да канкрэтыкі тут пакуль далёка. Скетыкі кажучы: маўляў,

навошта нам захоўваць шараговае грамадзянскае жытло, якое ніколі не лічылася архітэктурным шэдэўрам?..

– Можа стацца, што ўжо ў бліжэйшы час у Мінску ўвогуле ніводнага драўлянага дома не застаецца. Але ж яны – наша гісторыя! Многія стагоддзі ў гарадской забудове пераважаў менавіта гэты матэрыял, – парыруе адзін з найбольш актыўных адэптаў скансена, старшыня Грамадскай назіральнай камісіі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры краіны Анатоль Бутэвіч.

Жывы скансен гарадскога побыту

Адна з "кропак адліку"

Таму і не дзіва, што комплекс забудовы завулка, які ўключае чатырнаццаць дамоў, унесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Але іх лёс усё адно пакуль даволі нягэўны, многія ўжо пустыюць... Выкарыстоўваць старыя хаты па іх першасным прызначэнні – у якасці жылла – у XXI стагоддзі неяк не выпадае. Іншая справа – стварыць тут маленькую турыстычную вулачку з бляжкімі газавымі ліхтарамі, карчмой, катаннем на брымцы ды іншымі атракцыямі... І

смае важнае – каб той музей быў не "стэрыльным", а менавіта жывым, аднаўляючы атмасферу былых часоў.

У экскурсійных праграмах гэты пункт павінен трапіць хаця б адно дзень кантрасту. І толькі ў такім месцы, як Паўночныя вулакі, і мінчанін, і турыст можа ўсвядоміць, якую вялікую эвалюцыю прайшоў горад усяго за лічаныя дзесяцігоддзі. Разам з гэтым месцам можа знікнуць і яшчэ адна з "кропак адліку"...

І.С.

Музей фатаграфіі — не ўтопія?

Дазвольце памарыць

Здавалася б, кожны краязнаўчы музей можа пахваліцца калекцыяй фотаздымкаў, ілюструючых гісторыю свайго мястэчка, горада, аднак... Давайце будзем шчырымі і зададзім сабе пытанне: а ці бачны, ці заўважны гэтыя ўнікальныя дакументы ў параўнанні з нібыта галоўнымі аб'ектамі экспазіцыі: прадметамі інтэр'ера, экстэр'ера, эфектнымі муляжамі, дакладнымі копіямі? Альбо яны стужаць усяго толькі элементамі дэкору, аздаблення? Мяркую, відавочны адказ на пытанне мае на ўвазе невясёлыя высновы ў дачыненні да фатаграфіі. Ці беражом, ды проста ці паважаем мы нашу візуальную спадчыну, якая сама па сабе — унікальны экспанат, дакумент, рэліквія? Ці ставімся мы да яе належным чынам?

Выправіць гэтую сітуацыю, мяркую, мог бы Музей фатаграфіі, што ў недалёкай будучыні, верым, абавязкова з'явіцца ў нашай сталіцы. Давайце паспрабуем уявіць гэты

савецкай улады. Новы лад жыцця, новыя гарызонты і памкненні, новыя твары і аблічча савецкіх людзей — ці ж не ўнікальны візуальны матэрыял і найцікавейшая крыніца

музей не можа абысціся без выставачнай пляцоўкі, дзе прадстаўлена сучасная фатаграфія ў самых яе разнастайных жанрах ды формах. І, у пэўным сэнсе, наведвальнік не адчуе сябе па-за сённяшнім часам...

Мы і не заўважылі, як наш маршрут скончыўся. Але аблічча мінулага і цяперашняга, зафіксаванае суайчыннікамі ў розныя часы, стала неад'емнай часткай нашай Памяці. Узнаўляюцца твары продкаў, якія дапамагаюць адчуць повязь з мінулымі пакаленнямі ды іх гісторыяй. І нават тое, з дапамогай якіх сродкаў, тэхнік звярталі ўвагу на розныя праявы жыцця і "спынялі імгненні" фатографы, дае неацэнны матэрыял для аналізу нашай культуры і свядомасці, для нашай самаідэнтыфікацыі.

Сёння ва ўсім свеце музеі, якія калісь ствараліся для вузкага кола спецыялістаў — як навукова-даследчыя альбо з мэтай навучання і папулярызацыі тэхнічных ведаў, — уваходзяць у лік самых папулярных. Назіраць звалючыю тэхніку не менш цікава, чым сачыць за развіццём эстэтычных напрамкаў у мастацтве і вывучаць пакручастую палітычную гісторыю. Як высвятляецца, старыя самалёты ды аўтамабілі вабяць людзей не менш, чым старажытныя замкі і дзівосы прыроды. У гэтым можна пераканацца, пагартушы літаратуру пра найбольш прывабныя для турыстаў гарады свету. Музеі тэхнікі, спецыялізаваныя або ўніверсальныя (політэхнічныя), маюць, бадай, усе больш-менш значныя гарады, якія прэтэндуюць на ролю культурных цэнтраў, не кажучы ўжо пра сталіцы. У такіх музеях цікава школьнікам, бо там можна ў нязмушанай абстаноўцы праводзіць урокі, бачыць на прыкладзе работы тэхнічных прылад, як дзейнічаюць законы фізікі і хіміі. Не абміне такі музей і дарослы чалавек, бо ў тых, хто любіць тэхніку, ён можа выклікаць цэлую гаму пачуццяў: захапленне, настальгію, калі гаворка ідзе пра рэчы, якімі чалавек карыстаўся ў маладосці, урэшце — гонар за сваю краіну.

Політэхнічны? Інвестыцыі забяспечаны!

Месца ў свеце, роля ў гісторыі

Мінску політэхнічны музей неабходны як навукова-даследчы і навучальна-асветніцкі цэнтр, як культурная і забаўляльная ўстанова, як нацыянальны брэнд. У савецкі час у нашай сталіцы функцыі такога музея выконвала Выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі БССР. Зразумела, не ў поўнай меры, бо там не было рэтраспектыўнай часткі, але ж уяўленне пра ўзровень прамыслова-тэхнічнага развіцця рэспублікі і, адпаведна, падставы для гонару за Беларусь яна давала. Беларускую ССР называлі "зборачным цэхам Савецкага Саюза", і экспазіцыя сведчыла, што гэта сапраўды так: наведвальнікі бачылі ўзоры таго, што сыходзіла з канвеераў беларускіх прадпрыемстваў. Памятаю, на адкрытай пляцоўцы побач са шкляным павільёнам стаялі "МАЗы", "БелАЗы", трактары і нават самалёт з ліку тых, што даводзілі да ладу на Мінскім авіярамонтным заводзе. Наша ВДНГ не вызначалася арыгінальнасцю ў сэнсе канцэпцыі і аздобы. Яна была клонам маскоўскай ВДНГ СССР, але ўсё адно лічылася мінскай слаўтасцю. Скончыла сваё існаванне тая ВДНГ БССР у гады перабудовы, калі савецкая эканоміка абрынулася ў зацяжны крызіс...

Буднага, бо для свайго часу гэтыя прылады, безумоўна, былі лакаматывамі прагрэсу, сацыяльнага і тэхнічнага. Станок жа, на якім ткалі слаўтыя слуккія паясы, адрозніваўся ад звычайных кроснаў, як камбайн — ад драўлянай сахі. Сёння, калі паўстала патрэба адрадзіць нацыянальны брэнд, гэты станок фактычна трэба прыдумаць нанова, карыстаючыся апісаннямі ды аналагамі. Ён таксама заняў бы годнае месца ў экспазіцыі музея.

Яна магла б распавядаць і пра тых беларусаў, якія сваёй дзейнасцю спрыялі тэхнічнаму прагрэсу ў Расійскай імперыі, пра нашу прамысловасць той пары. Праз Беларусь прайшла адна з першых у Імперыі чыгунак, у Беларусі раней, чым у іншых рэгіёнах, стаў на рэйкі трамвай.

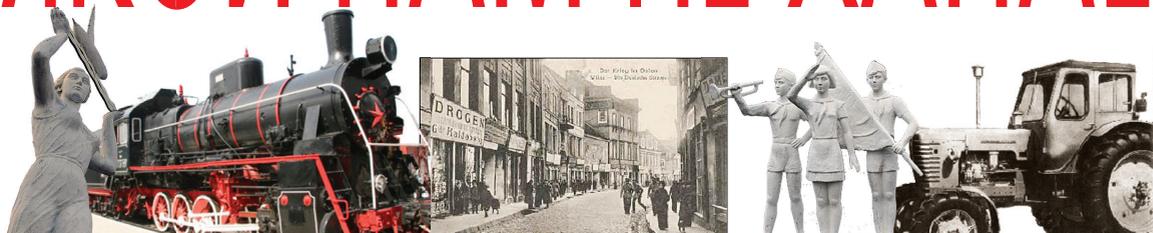
Зноў жа, мы можам з гонарам прыгадаць савецкі час. Беларускае паходжанне мелі самыя лепшыя савецкія самазвалы, трактары, веласіпеды, матацыклы, гадзіннікі, тэлевізары, халадзільнікі, самыя першыя савецкія ЭВМ (тады яшчэ не ўжывалі слова "камп'ютар"). Беларускай оптыкай забяспечвалася войска і касмічныя праграмы. Пералік гэты можна доўжыць. А тое, што суверэнная Беларусь здолела захаваць і прымножыць навукова-тэхнічны патэнцыял савецкай пары, характарызуе наш народ і дзяржаву з найлепшага боку.

Галоўная ідэя экспазіцыі Політэхнічнага музея Рэспублікі Беларусь можа быць выказана аптымістычнай тэзай "Беларусь — радзіма талентаў, краіна прагрэсу". Гэта — нягледзячы ні на што. Насуперак драматызму гістарычнага лёсу і незлічоным стратам у войнах. Грашавіты замежнік, які вагаецца, укладаць у Беларусь сродкі ці не, пасля наведання такога музея, пабачыўшы, што наш народ здзейсніў у мінулым, і ўявіўшы, на што ён здольны ў будучым, хутчэй за ўсё, вырашыць адаркаваць сваю "маргалеіку з чырвонцамі" дзеля інвеставання ў нашу вытворчасць. Так што будзе ад гэтага музея і практычная карысць.

Такі музей неабходны для міжнароднага іміджа краіны. Але найперш ён патрэбны нам самім: для асэнсавання свайго месца ў свеце, сваёй ролі ў гісторыі. У тым ліку — і ў гісторыі тэхнікі.

П.В.

ЯКОЙ НАМ НЕ ХАПАЕ

Рэйтынг музейных канцэпцый па версіі "К"

сімпацічны будынак, які размесціцца на адной з цэнтральных вулачак Мінска, і здзейсніць віртуальную экскурсію па яго залах.

...Па-першае, уражвае прастора памяшканняў нашага Музея фатаграфіі. Усё лаканічна і проста: высокія столі, белыя сцены, неабходныя квадратныя метры, "паветра" ў залах, якія дазваляюць камфортна, не замінаючы іншым наведвальнікам, разгледзець фотаздымкі. Па-другое, сама экспазіцыя, што прапаноўвае разнастайныя формы падачы фатаграфіі: ад унікальных адбіткаў у традыцыйных рамках да вялізных лічбавых палотнаў фатаграфічных выяў, якія ў нашым уяўленні пераўтвараюцца ў сапраўдныя візуалізаваны "тэкст" для чытання.

У прыватнасці, першая зала распавядае пра распаўсюджанне фатаграфіі на Беларусі і, вядома, у Мінску. Тут мы можам убачыць партрэты першых сталічных (ды не толькі) фатографу і іх работы, а таксама маштабную фотапанаараму дарэвалюцыйнага Мінска. "Мінск губернскай" — так можна назваць гэтую залу, дзе побач з фота вуліц і прадмесцяў горада можна пабачыць і здымкі гараджан, зробленыя ў тагачасных фотааэталіе. І ты даведваешся, як выглядалі нашы суайчыннікі ў тая часы, што яны апраналі і куды хадзілі, ці часта фатаграфаваліся. У гэтай жа зале знайшлі б сваё месца і каштоўныя экспанаты з калекцыі паштовак вядомага краязнаўцы Уладзіміра Ліхадзева. А спыніны калекцыянер фотаапаратаў Віктар Суглоб прэзентаваў бы адзін з найстарэйшых сваіх тэхнічных рарытэтаў.

Другі пакой — і мы бачым Мінск савецкі. Праз фотаздымкі разгортаецца гісторыя ўсталявання на Беларусі (і, зноў-такі, у яго сталіцы)

для роздуму? Старыя здымкі перамяжоўваюцца з вялізнымі "фотапанамі", якія лічбавы знакавай ілюстрацыйнай таго часу. І, як і ў папярэдняй зале, тут у наведвальнікаў ёсць магчымасць прагледзець большую, чым прадстаўлена ў экспазіцыі, колькасць здымкаў з дапамогай электронных планшэтаў, пэўная колькасць якіх знаходзіцца ў памяшканні.

Трэцяя зала — і, вядома, Другая сусветная вайна. Колькі разоў мы бачылі падобныя фотаздымкі часоў нямецкай акупацыі, ваеннага ліхалецця ў адмысловых залах краязнаўчых музейных устаноў... Аднак сабраныя ў адным месцы, выбудаваныя ў прадуманым экспазіцыйным шэрагу, у адпаведных памерах, яны ўражваюць у разы мацней. Як і фота доўгачаканага Вызвалення і Перамогі...

Адраджэнне Беларусі і яе сталіцы, новы лад жыцця, памкненні ды настроі пасляваеннага савецкага грамадства — чацвёртая зала прапаноўвае багата фотаматэрыялаў на гэтую тэму. Тым больш, 60-я гады былі адзначаны і нараджэннем фотаклуба "Мінск", члены якога стварылі славу беларускай фатаграфіі на ўсёй тэрыторыі былога СССР. Колькі імёнаў тады было ўпісана ў гісторыю айчынай фатаграфіі! Натуральна, праз здымкі фотаматэракоў мы можам убачыць чалавека "на зломе эпох" і нараджэнне новага часу. Безумоўна, у гэтым жа памяшканні, ужо ў поўным аб'ёме, прадстаўлена і калекцыя фотаапаратаў Віктара Суглоба — як эмансатрацыя тэхнічнага развіцця фотатэхнікі, што прыпадае на тая часы.

Пятая зала, якая прысвечана перыяду найноўшай гісторыі Беларусі і яе сталіцы, перманентна фарміруецца (маю на ўвазе пастаяннае папаўненне экспазіцыі). Тут, вядома,

А як жа імёны класікаў беларускай фатаграфіі? — спытае дапытлівы чытач. Так, згодны, але перад намі — далёка не дасканалая мадэль Музея фатаграфіі, і, вядома, Зала славы магла б стаць цэнтральнай часткай праекта. Тым больш, імёны тых класікаў ёсць: Майсей Напельбаўм, Ян Булгак, Зоя Хамянткоўская, Леў Дашкевіч, Ісак Сербяў... Гэты спіс можна доўжыць. Як і ўвесці здымкі спынных фатографу ў экспазіцыйныя шэрагі.

Варыянтаў — мноства. Да прыкладу, стварэнне дадатковай залы сямейнай фатаграфіі, дзе маглі б дэманстравацца сямейныя фотальбомы, якія, на жаль, у наш час лічбавых тэхналогій становяцца ўсё менш запатрабаванымі. Але ж ці трэба каму казаць, што асабістая гісторыя ў асобна ўзятым альбоме — частка агульнай?..

А ў дадатак — і магчымасць пакупкі фотасувеніра на памяць, калі наведвальнік выбірае на пляншэце фатаграфію, што прыйшлася яму даспадобы, і тут жа атрымлівае яе друкаваную версію. Супрацоўнік музея проста раздрукоўвае яе на стылізаванай паперы — і госьць мае выяву Мінска або мінчан у якасці адзнакі знаёмства з візуальнай гісторыяй горада.

Як бачым, варыянты могуць быць розныя, але галоўнае тут — жаданне ажыццяўлення праекта, які можа з'явіцца з дапамогай нашых архіваў, і найперш — Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотаапаратаў, на базе Нацыянальнага гістарычнага музея, дзе працуюць высокапрафесійныя спецыялісты па гісторыі фатаграфіі, або філіяла таго ж Музея гісторыі Мінска...

Д.А.

Камертон

Пачатак сезона ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі апошнім часам адбываецца "паэтапа". Па-першае, кожны творчы калектыў гэтай канцэртнай установы рытуе сваё ўласнае адкрыццё, звычайна поўнае прыемных сюрпрызаў. Па-другое, летнія сустрэчы ў філарманічнай зале не даюць мінуламу сезону закрыцця "канчаткова". Нарэшце, на ролю гэткага адкрыцця сезона можа прэтэндаваць літаральна кожны значны канцэрт жнівеньска-вераснёўскай мяжы. А тым больш — такі міжнародны праект, як Маладзёжны аркестр "ICO", які з'яднаў лепшыя таленты Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Грузіі, Малдовы, Польшчы, Украіны на чале з такім жа маладым дырыжорам з Венесуэлы.

Партытура сезона: "самае-самае"!

У склад зорнага калектыву, з'яднанага Інстытутам Адама Міцкевіча, увайшлі шасцёра беларускіх аркестрантаў: скрыпачы Вікторыя Кавалеўская і Ксенія Трусава, кантрабасіст Аляксей Ствол, трубач Антон Мацвееў, трамбаніст Сцяпан Мацюк і ўдарнік Антон Лазоўскі. Але ўвага публікі была прыкавана не столькі да "сваіх", колькі да венесуэльскага дырыжора, маладзёшага нават за многіх сваіх "падначаленых". Тым больш, 19-гадовы Іліч Рывас дырыжыраваў на памяць, не карыстаючыся партытурай. Што гэты відовішчы "трук" ці сродак для больш шчыльных стасункаў з аркестрам? Бо ў такім выпадку дырыжор глядзіць адно на музыкантаў, а не ў ноты, і рукі яго заняты "размовамі" пра музыку, а не перагортваннем старонак партытуры.

Уразіла не толькі чужою галасіца дырыжора, але і тая выканальніцкая фарба, якіх дасягаў аркестр пад яго кіраўніцтвам. Канцэрт адбыўся неўзабаве пасля аварыі на нафтаперапрацоўчым заводзе ў Венесуэле, а таксама і заўчаснай смерці народнага артыста Беларусі Якава Навуменкі. Але музыка, нават у самых драматычных сваіх кульмінацыях, заклікала да жыцця. Усе творы праграмы, якую завяршала Восьмая сімфонія А.Дворжака, дырыжор працягаў як захапленне прыжосцю, узвядзенне яе ў своеасаблівы культ. У рэчышчы гэтай эстэтыкі, самай глыбіннай і папраўдзе вечнай для мастацтва, успрымаўся ўсе дэталі выканання. Сярод іх — асаблівае ўменне І.Рываса трымаць паўзы, ператвараць іх у нячутную музыку, беражліва даслухваць абертаны ўсіх "пацягучаў". Меладыйныя лініі — не толькі асноўныя, але і дадатковыя, якія таксама выводзіліся на "авансцену", вызначаліся асаблівай выразнасцю. І яшчэ шмат яркага нюансаў: жывое біццё сэрца, нават у момант трагічнай развязкі ўверцюры-фантазіі "Рамэа і Джульета" П.Чайкоўскага, якую многія трактуюць як няўмольны поступ року і нават "забіванне цвікоў" у труну герояў; абсалютна не "элюдна" музычнасць у Эцюдзе К.Шыманоўскага; мудрагелістасць і сам "характар" кожнага з фантанаў Рыма ў аднайменнай сімфанічнай паэме А.Рэспігі — ад ціхіх павольных струменяў, што падаюць долу, да ганарлівых стрэлаў-"сальтаў", якія расквечваюць неба дыймантавымі пырскамі.

Паўночак зала вітала выступоўцаў стоячы, даравайшы дырыжору маленькія хібы ансамблевай збалансаванасці і драматургічнай архітэктонікі. Аркестр "ICO" рушыў ва Украіну, Малдову, Грузію, а мы засталіся чакаць

прэм'ерныя выходы сваіх філарманічных калектываў. У бліжэйшы аўторак, на які прыпадаюць 11-я ўгодкі амерыканскай трагедыі 11 верасня, прагучыць "Нью-Ёркская мяса" (памяці ахвяр тэрарызму) маскоўскага кампазітара Яфрэма Падгайца. Увогуле, усе творы праграмы, якой у гэты дзень распачынае свой 45-ы сезон Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам Яўгена Бушкова, пазначаны грыфам "Упершыню ў Беларусі". У згаданай месце да аркестра далучыцца і Дзяржаўны камерны хор на чале з Наталляй Міхайлавай.

13 верасня — адметны новы праект ансамбля салістаў "Класік-Авангард" пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў нашай краіны Уладзіміра Байдава. Праграма "Маэстра гусінага пярэ" прысвечана творчасці знакамітага гісторыка, пісьменніка, этнографа, крытыка, мастака і музыканта Юзафа Ігнацыя Крашэўскага, які мае самае непасрэднае дачыненне да Беларусі. Аўграм ідзі і ўласна сцэрнарыя выступае малады даследчык нацыянальнай музычнай культуры XIX стагоддзя, кандыдат мастацтвазнаўства Святлена Немагай. А ў канцэрте, што ператворыцца ў сапраўдную музычна-сцэнічную замалёўку, возьмуць удзел таксама вядомыя оперныя салісты і артыст Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Аляксандр Ждановіч.

Ды ўсё ж "самае-самае" галоўнае адкрыццё філарманічнага сезона звычайна звязваюць з першым пастанавачным выходам Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі. Сёлета гэтая ўрачыстасць адбудзецца 20 верасня і прэзентуе, акрамя твораў К.Сен-Санса і П.Чайкоўскага, прэм'еру сімфанічна-балета "Рафаэль" вядомага беларускага кампазітара Андрэя Мдзівані, які 1 кастрычніка, акурат у Міжнародны дзень музыкі, адзначыць сваё 75-годдзе.

— Гэта будзе, — раскрыв некаторыя таямніцы Андрэй Юр'евіч, — шмат у чым сюрпрыз і для мяне самога. Бо маэстра Аляксандр Анісімаў, наколькі я ведаю, задумаў цэлую музычна-літаратурную кампазіцыю. Мы супрацоўнічаем з ім не ўпершыню. Ён з вялікай павагай і карпатлівай унікліваасцю ставіцца да сучаснай беларускай музыкі, заўсёды клапаціцца пра тое, каб новы твор быў зразумелы і прыняты не толькі музыкантамі, але і самай шырокай публікай. Таму я (як і ўсе астатнія, спадзяюся) з нецярпліваасцю чакаю прэм'ернай даты...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: выступае маладзёжны аркестр "ICO".

5 жніўня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылося адкрыццё выстаўкі выдатнага беларускага жывапісца і графіка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Мікалая Селешчука, прысвечанай 65-годдзю з дня яго нараджэння. Гэта другая персанальная экспазіцыя Майстра, які не дажыў да юбілею 16 гадоў: 25 верасня 1996-га хвалі Тырэнскага мора каля італьянскага горада Саб'юдзі паглынулі мастака...

Мікалай Селешчук быў востра, абпальваюча-таленавіты. Няўрымслівы і адначасова спакойна-засяроджаны, ён усё падхопліваў хутка, са здзіўляючай чулівасцю ўмеў разгледзець у мітуслівых паўсядзённых уражаннях штосьці яшчэ неакрэсленае і прыхаванае, але, на ягоную думку, вельмі істотнае, неабходнае для прасвятлення чалавечай душы. Сярод шматлікіх адценняў казачнага рэтраспектывізму і адмысловай бравурнасці, якія былі ўласцівы яго мастацтву, вельмі моцнай з'яўлялася ўзрушальнасць жывапісца ад сустрэч з неведомым, ад захапляючага сэрца здзіўлення перад першаадкрыццём.

Пэндзаль мастака, поўны напалу энергіі, расплаўляў застарэлую абалонку бу-

М. Селешчук. "Люблю цябе сустрэць".

дзённасці і даставаў са схаваных, маўклівых глыбін звычайнага рэальнага асабліва, хвалючы ілюзорны энс. Менавіта такі радкі дар судакранання з патаемным і схаваным насычаў ягоныя карціны мастакоўскай страцю і нязгасным душэўным полымем. Здзіўляючая здольнасць майстра-віртуоза зусім пановаму адлюстравачь свет свайго сэрца, сваіх сільнасцей, ідэалаў цалкам раскрылася і на той, першай персанальнай выстаўцы, і на

гэтай, сённяшняй, у камерную экспазіцыю якой увайшлі творы з фондаў НММ РБ і Беларускага саюза мастакоў. А колькі не увайшло з тых палотнаў, якія сёння раскіданы па шматлікіх музеях і галерэях свету ды прыватных калекцыях!

Ён не дажыў да паважнага ўзросту, і ў нашай памяці ды ў памяці тых, хто яго добра ведаў і хто любіў яго творчасць, назаўжды застанеца вечна маладым, такім, як на фотапартрэце: усмешлівым, адкрытым, прыгожым. Дарэчы, апошнія творы мастака "Вяртанне дадому", "Шлях дадому", "Вандроўка на Афон" і "Вяртанне на радзіму" сталі нібы тэстаментам Майстра, фіналам ягонага яркавага творчага жыцця. Але што я кажу: яго жыццё працягваецца — у карцінах, кніжных ілюстрацыях, эстампах,

Мастыхін

Магіс-матывы Мікалая Селешчука, або Востры эксцэнтрызм у рамантычнай летуценнасці

Ала Каласенцава — вядомы чалавек не толькі на кафедры "Малюнак, жывапіс і скульптура" архітэктурнага факультэта БНТУ, дзе яна выкладае, але і ў колах мастацтвазнаўцаў ды прыхільнікаў мастакоў палотнаў. Яна — член Беларускага саюза мастакоў, лаўрэат прэміі імя Уладзіміра Караля, якую прысуджае Міністэрства архітэктурны і будаўніцтва краіны, аўтар кнігі "Вучэбны малюнак", прымала ўдзел у больш чым 70 выстаўках. Вядомыя ейныя творы — "Муза", "Прысвячэнне памяці Ф.Скарыны", "Зямля маіх продкаў", "Варыяцыі на тэму Гродна", "Стары млын", "Подых навалыніцы" — знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П.В. Масленікава, многія — у калекцыянераў на Беларусі і ў краінах Еўропы.

"Багародзіца, Дзева, радуйся..."

А. Каласенцава. "Дабравешчанне".

5 верасня адкрылася чарговая яе выстаўка ў Інстытуце тэалогіі імя Святых Кірылы і Мяфодзія БДУ пад назвай "Дабравешчанне", дзе прадстаўлена работа, якую мастачка стварала цягам двух гадоў. У аснове яе пакладзены біблейскі сюжэт: з'яўленне анёла юнай Дзеве Марыі з весткай аб выратаванні чалавецтва. Выстаўка прымеркавана да Дня горада не выпадкова: як вядома, на гербе сталіцы — выява біблейскай сцэны "Узнясенне Багародзіцы".

Усё жыццё Ала Мікалаеўна напалшвала жывапісны вопыт, ствараючы фігуратыўныя палотны, нацюрморты і пейзажы. Але з'явілася патрэба напісаць нешта знакавае, пакінуць след у душах людзей. Яна рызыкнула, узяўшы на сябе велізарную адказнасць увасаблення гэтай духоўнай тэмы на палатне, нібыта сцвярджаючы: "Я змагу!". Мастачка паспрабавала перадаць усе нюансы ў выяве людзей

часу Адраджэння — ажно да вытанчанага драпіроўкі на адзенні. Таксама трэба было, каб карціна адпавядала царкоўным канонам. Вынік атрымаўся выдатны. Палатно ў рост чалавека з выявай Дзевы Марыі не можа не крануць, не пакінуць след у душах людзей, не застацца ў памяці на доўгі час... Мастачка зразумела, што яна — прафесіянал сваёй справы, што ў прафесіі няма мяжы дасканаласці і не існуе бар'ераў і перашкод, калі хочаш дасягнуць пастаўленай мэты.

Не выпадкова, убачыўшы яе твор, кіраўніцтва Інстытута тэалогіі тут жа запрасіла Алу Мікалаеўну асабіста стварыць экспазіцыю. І яна густоўна аформіла яе кветкамі. Палюбавацца выстаўкай адной карціны і даць уласную ацэнку зможа кожны ахвотны да 5 лістапада. Уваход — вольны!

Марына САМОНЧАНКА

Мікалай Селяшчук глыбока верыў у сілу духу і розум чалавека, і гэтую веру бліскава ўвасобіў у сваіх творах, у якіх, нават самых драматычных, святло заўсёды перамагае хаос і цемру. Яны, творы, вымагаюць ад нас галоўнага: устанавіць сувязь з рэальнасцю, улоўліваючы асаблівую, але па-свойму цалкам законмерную логіку паэтычнай трансфармацыі рэчаіснасці ў барочна-адмысловых фантазіях мастака.

З творчай рэпутацыяй Селешчука звязана яшчэ адна дзіўная рэч, якая да тыхчаша стэрэатыпу меркаванняў пра ягоныя карціны. Нават самыя шчырыя добразычліўцы часам казалі з лёгкім удыхам, што ён — "цяжкі мастак". Усе гэтыя людзі ў надзвычай дзіўных апра-нахах і капелюшах, птушкі і жывёлы з

нечакана высвятляецца, што Селяшчук быў адным з самых прастадушных і не-пасрэдных майстроў нашага мастацтва!

Валодаючы ад прыроды жывой і невычэрпнай фантазіяй, ён быў вельмі блізі да стыхіі фальклору, да выразнага свету народных казак і філасофскіх паданняў, а таксама да гэтунага кола вялікіх майстроў мінулага. А яшчэ — да роднай прыроды, без якой не абыходзіцца практычна ні адна карціна, і пра гэтыя пейзажы з архітэктурнымі прыкметамі часу, з дрэвамі і каменнем, з птушкамі і белымі месяцам, з беларускімі хаткамі і вясновымі туманамі можна напісаць цэ-люю навілу.

У сваёй цалкам асабістай востра-эксцэнтрычнай манеры жывапісу Селяшчук, на маю думку, дае яркаравае

старава-часавых канструкцый. А "ман-тажны" прынцып атрымаў у яго самае паслядоўнае выяўленне, пачынаючы з "Хронікі аднаго вечара" і заканчваючы "Спякотным вечарам з вяскілкай на крэсле". Бо для яго ўсё свет — мантаж, прычым у гэтым свеце ўсё можа спалу-чацца з усім. У вольныя спалучэнні у яго могуць уступаць не толькі асобныя эле-менты, дэталі, чалавечыя вобразы ды казанчыя істоты, але і розныя катэгорыі быцця, часы, прастора, душэўныя станы.

Творы Селешчука — нейкія парадак-сальныя сны, мары, казкі пра жыццё, дзе адлюстраваны знічкі дзіўнай нерэальнас-ці, і водбліскі фантастычнай адмысловас-ці, якія часам узыходзяць да босхаўскіх алегорый. І адначасова ў іх — чысціня і прасветленасць пачуццяў, нейкая ад-ухоўленая пяшчота, асабліва ў жаночых партрэтах ды маленькіх жывапісных кампазіцыях, напрыклад, "Па вясновым снезе", "Снег", "Грыбны сезон".

Селяшчук не супрацьстаяў сваім ка-легам па мастацкім напрамку. У яго была толькі адна "выключная" асаблі-ваць — сапраўды рэдкая сіла таленту. Ён з асаблівай завершанасцю выказаў тое, што мела прыхаваны сэнс нашага складанага і супярэчлівага часу, у якім мастак усё ж бачыў святло ў канцы тунэ-ля і вельмі жадаў, каб гэтае святло паба-чылі і людзі, ягоныя гледачы. І хаця на сённяшняй выстаўцы прадстаўлена ўся-го 16 твораў, але і па іх мы можам паба-чыць самае галоўнае — ядро яго любові да таго свету, у якім жывём.

Мікалай Селяшчук застаецца ў гі-сторыі беларускага мастацтва як мас-так народны — гэта значыць, любімы народам, прынамсі, ягонай найбольш інтэлектуальнай часткай. Ды і Еўропа даўно і заслужана ацаніла гэтага Май-стра. Нават у галерэях Канады ды Эква-тарыяльнай Гвінеі лічаць за гонар мець карціны Мікалая Селешчука — мас-така з далёкай Беларусі. Але перш за ўсё ён — наш, карэнны беларус з Брэстчы-ны, з вёскі Вялікарыга Маларыцкага раёна. Менавіта там, на малой радзі-ме, ён і знайшоў сваё апошняе месца спачыну...

Барыс КРЭПАК

М. Селяшчук. "Злашчасны адвечорак".

невядомых светаў ды заморскія кветкі і прадметы старажытнасці, ратушы, замкі і цэрквы, усе гэтыя маскарэды і святка-ванні — адкуль яны? Адкуль усе гэтыя "Загнаныя анёлы", "Злашчасны адвечорак", "Ягадка для Аніюты", "Палёт на няздзейсненым", "Прыезд заморскага гос-ця", "Канец сезона туманаў", "Матэрыялі тут не жывуць", "Хроніка аднаго вечера"? Але пры больш пільным разглядзе

ўвасабленне некаторых характэрных тэндэнцый сучасных мастацкіх працэсаў, знітаных з няпростымі пошукамі "не-арамантывму", але толькі ў яго гэтая "рамантычная летуценнасць" сталася формай мастацкай псіхалогіі, трывалай асаблівасцю бачання свету. Вальней за ўсіх сваіх таварышаў ён размаўляў мо-вай параўнання і метафар, складаных асацыяцый і дзіўнай умоўнасці сваіх пра-

Бамонд: опера, балет

Юбілейны, 80-ы сезон Нацыянальнага акадэмічнага Вялікі тэатр оперы і балета Беларускага адзначыць ажно дванаццаццю прэм'ерамі. Вядома, яны розныя па маштабах. Частка з іх — так званая "цудоўная васьмёрка" — будзе ажыццёўлена на асноўнай сцэне. Яшчэ па два спектаклі ўпрыгожаць камерныя сцэны: залу імя Л.Александровскай і балетную рэпетыцыйную залу, якую яшчэ напрыканцы мінулага сезона сталі выкарыстоўваць як эксперыментальна-канцэртную.

Прыемна, што прэм'еры мара-фон будзеца па формуле "кожны чацвёрты", прычым у яе самым што ні ёсць станоўчым сэнсе: тры спектаклі з азначаных дванаццаці — беларускіх кампазітараў. Ужо заўтра, у дзень адкрыцця сезона, адбудзецца доўгачака-ная прэм'ера другой рэдакцыі "Свой легенды" Дзмітрыя Смольскага павод-ле твора Уладзіміра Караткевіча. Два астатнія беларускія спектаклі — ба-летныя: аднаактовая "Зала чакання" Алега Хадоскі ў пастаноўцы Канстан-ціна Кузняцова і Юліі Дзятко на экспе-рымэнтальнай сцэне і, на завяршэнне сезона ў чэрвені 2013 года, звернуты да нашай гісторыі "Князь Вітаўт" Вячас-лава Кузняцова з харэаграфіяй Юрыя Траяна. На гэтую пастаноўку, дарэчы,

вы "Шчаўкунок" з'явіцца толькі 15 са-кавіка. Навагоднія ж святы, дзякуючы рэжысёру Вользе Бураўлёвай, дзятва сустрэне з героямі оперы расіянікі Во-льгі Пятровай "Віні-Пух і ўсе, усе, усе", напісанай 30 гадоў таму.

Затое былі пачуць, падобна на тое, шматлікія заўвагі крытыкаў, што адна-ўляць быльня спектаклі трэба з запрашэн-нем іх рэжысёраў-пастаноўшчыкаў, якія змогуць лепш, чым хто, увасобіць свае ідэі. Сапраўды, калі раней не было маг-чымасці паклікаць на аднаўленне "Кар-мэн" Маргарыту Іворску-Елізар'еву, якая жыве і працуе ў Мінску, дык цяпер, улі-чыўшы быльня памылкі, тэатр запрашае расіяніна Юрыя Аляксандрава даць дру-гое жыццё ягонаму прачытанню "Князя Ігара" А.Барадзіна. А вось на аднаўленне

Паэма "Дванаццаць": адбудзецца ўсё!

быў атрыманы грант спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

Рэпертуарная палітыка тэатра, як паведаміў у час прэс-канферэнцыі яго генеральны дырэктар Уладзімір Гры-дзюшка, развіваецца па некалькіх на-прамках: гэта не толькі нацыянальная тэма ды нашы творцы, але і маштаб-ныя замежныя, пераважна італьянскія і рускія, оперы і балеты. У красавіку рэжысёр Міхаіл Панджавідзэ паставіць, нарэшце, "Турандот" Дж.Пучыні, якая ў свой час паказвалася ў нас у канцэрт-ным варыянце. Харэограф Аляксан-дра Ціхамірава зробіць сваё прачы-танне "Шчаўкунка" П.Чайкоўскага. Нагадаем, цяпер афішу ўпрыгожвае пастаноўка Валянціна Елізар'ева, на-столькі запатрабаваная ў замежжы, што беларуская дзятва штогод заста-ецца без гэтага "самага навагодняга" балета — папраўдзе, дадамо, аднаго з лепшых у свеце ўвасабленняў гэтай музыкі і сюжэта. Зараз балетная тру-па значна павялічылася: у ёй ажно 110 артыстаў — практычна падвой-ны склад. Але выправіць сітуацыю са "Шчаўкунком", на думку тэатральнага кіраўніцтва, здолее толькі новая паста-ноўка гэтага балета. Нейкі час, запэўніў Уладзімір Грыдзюшка, будуць ісці дзве розныя версіі, а надалей застаецца мацнейшая з іх. Праўда, як тут выявіць пераможцу, пакінута "за дужкамі". Яно і правільна: навошта раскрываць усе сакрэты? Тым больш, но-

"Кашчэя Бессмяротнага" М.Рымскага-Корсакава нікога спецыяльна запрашаць не спатрэбіцца: рэжысёр Галіна Галкоўская па-ранейшаму працуе ў тэатры.

Прадоўжыцца засваенне новых харэ-аграфічных стыляў. Ужо праз месяц мы ўбачым аднаактовую "Серэнаду" на му-зыку П.Чайкоўскага ў харэаграфіі леген-дарнага Джорджа Баланчына. З ім у свой час працавала Нанет Глушак, якая цяпер узначальвае тэатр "Балет Капітолія" ў Ту-лузе. Менавіта яна і паставіць у нас "Се-рэнаду". Праз год, трэба спадзявацца, на афішы ўзнікнуць "Шэсць танцаў" павод-ле В.-А. Моцарта ў харэаграфіі Іржы Кілі-яна. І гэта далёка не ўсё з запланаванага!

Музычна-тэатральныя даляглы-ды пашырацца і за кошт гастрольных паказаў. Мы будзем прымаць у сябе азербайджанскую класіку (балет "Сем прыгажунь" К.Караяева), тры спектак-лі Нацыянальнай оперы "Эстонія", "Зігфрыд" Р.Вагнера Сафійскай нацы-янальнай оперы, львоўскага "Багема" Дж.Пучыні. У сваю чаргу, наша балет-ная трупа выправіцца не толькі ў Эсто-нію, але і ў Літву, Мексіку, Нідэрланды, Германію, Аўстрыю, Іспанію, Вялікаб-рытанію, Францыю ды іншыя краіны.

За бягучым рэпертуарам, штодзён-нымі клопатамі ды ўрачыстым святка-ваннем 80-годдзя не забудзецца тэатр і на свае традыцыйныя буйныя пра-екты. Адбудзецца ўсё: Мінскі міжна-родны Калядны оперны форум, Вялікі навагодні бал, "Вечары Вялікага тэ-атра ў замку Радзівілаў". І нават больш за тое! У межах оперных Каляд упер-шыню пройдзе ў Мінску Міжнародны конкурс спевакоў — выканаўцаў іта-льянскай оперы. Гэтае найпрэстыжнае творчае спаборніцтва праводзілася з 2001 года ў Дрэздэне, летась упер-шыню рушыла ў Маскву, а сёлета адбудзецца ў беларускай сталіцы, каб пераможцы выступілі ў заключным гала-канцэр-це нашага опернага фо-руму.

**Н.Б.
На здымку:
сцэна з оперы
М.Рымскага-
Корсакава
"Кашчэй
Бессмяротны".**

Тэатральная плошча

Музтрагедыя пра электрыфікацыю

фрагментаў лепшых сусветных мюзіклаў, у паказе ўдзельнічалі таксама артысты Музычнага тэ-атра і цыркавога шоу "Крэсіва".

Відовішча прыцягнула не толькі незвычайнасцю, але і магчымымі далейшымі перспектывамі. "Пілонныя" пілатажы, што спалу-чаюць спартыўную акрабатыку, сучасную харэаграфію ды цырка-вое мастацтва, маглі б упрыгож-ваць пастаноўкі мюзіклаў. Ціка-вым быў бы і цэласны спектакль, заснаваны на сінтэзе мастацтваў, бо прадэманстраваныя мініяцю-ры выявілі не толькі гімнастыч-ныя, але і ўласна акцёрскія здо-льнасці ўдзельнікаў, якія, дарэчы, займаюцца танцам на пілоне ў вольны ад асноўнай працы час.

— Сярод выхаванцаў шко-лы, што я ўзначальваю, — кажа Вольга Рэпіна, — ёсць і бухгалтары, і прадстаўнікі іншых, зусім не спартыўна-харэаграфіч-ных, прафесій. Але ўсе яны апан-танія тым, чым займаюцца. Мне ж, у сваю чаргу, хацелася б пайсці далей і паставіць цэласны балет на пілоне. Гэтае новае мастацтва, ужо шырока запатрабаванае ў замежжы, у нас яшчэ толькі пачы-нае сваё развіццё. І вельмі пры-емна, што кіраўніцтва Музычнага тэатра так хутка адгукаецца на ўсе сусветныя навінкі. Чарговая праграма планавалася на сне-жань, але з цяперашнім "элек-трастанавішчам" усё застаецца, на жаль, пад вялікім пытаннем...

На здымку: фрагмент з выступлення тэатра Н.Б.

Запланаванае на 10 верасня адкрыццё сезона ў Беларускай дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры адкладваецца: да канца месяца ў артыстаў — вымушаны адпачынак, бо ў тэатры няма электрычнасці, а само памяшканне з'яўляецца небяспечнай зонай. Так што публіцы застаецца хіба ўзгадаць летнія ноу-хау на гэтай тэатральнай сцэне ці рушыць следам за часткай трупы ў Сынкавіцкую царкву...

— Фірма, якая выйграла тэн-дар, — каменціруе сітуацыю дырэктар тэатра Аляксандр Ягун-авіч Пятровіч, — праігнаравала графік рамонтных работ, да таго ж, растрэціла выдаткаваны тэатрам аванс. Таму ў нас зры-ваюцца ўсе планы, акрамя хіба выязных мерапрыемстваў. Так, 15 верасня хор, аркестр і саліс-ты ўдзельнічаюць у святкаванні 605-годдзя Сынкавіцкай царквы. А вось рэпетыцыйны графік і прэм'ерныя паказы — пакуль толькі ў марах: ні пра што з за-планаванага сёння немагчыма казаць упэўнена...

Сярод планаў, між іншым, былі не толькі шырока агучаныя назвы будучых пастацовак. Улетку на гэтай сцэне ўдала дэбютаваў Тэ-атр танца на пілоне, які заснава-ла і нязменна ўзначальвае былая салістка тамтэйшай балетнай тру-пы Вольга Рэпіна — выхаванка прафесара Валянціна Елізар'ева па класе харэаграфіі. Праграма складалася з кампазіцый паводле

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Рубрыка "Культура і інвестар" трывала "жыве" на старонках "К" не першы месяц. Можна ўжо і пэўныя высновы зрабіць. Адна з іх — досыць несучасная: рэгіянальныя аддзелы культуры Беларусі пакуль не спяшаюцца "пасябраваць" з бізнес-структурамі.

Так, у некаторых раёнах яны маюць добрую і напрацаваную базу кантактаў з той або іншай дзяржаўнай ці прыватнай арганізацыяй, даволі часта ў райцэнтрах ствараюцца апякунскія саветы, якія вырашаюць надзённыя фінансавыя пытанні сферы. Зрэдку пад канкрэтны бізнес-ідэі культурнага знаходзяцца грошы зацікаўленых айчынных ды замежных інвестараў...

Але асноўная карціна вока не радуе, бо ў раёнах яшчэ слаба разумеюць важнасць дзяржаўна-прыватнага партнёрства і працуюць, часцей за ўсё, толькі на асабістых кантактах з кіраўнікамі прадпрыемстваў ці прыватнікамі, якія далей за выдаткоўванне не надта вялікіх сум на надзённыя патрэбы ўстаноў культуры папросту не выходзяць. Менавіта такую сітуацыю заспеў у Чавускім раёне Магілёўскай вобласці: адшукаць прыклады супрацоўніцтва з інвестарамі было складана. Але ж, думаецца, не варта ўсю віну ўскладаць тут толькі на супрацоўнікаў сферы рэгіянальнай культуры. Бо пры той матэрыяльна-тэхнічнай базе ўстаноў галіны, што маецца на сёння ў Чавусах, казаць пра паспяхова працу з інвестарам проста не выпадае.

Чавускі раённы дом культуры чакае рамонтных работ.

Праблема коштам у мільярды

Адно з самых балючых пытанняў сферы — капітальны рамонт і рэканструкцыя раённага Дома культуры. Менавіта на гэтую праблему пад час інтэрв'ю звярнуў увагу старшыня Чавускага райвыканкама Анатолий Мацюлін. І папрасіў нашу газету паспрыяць у яе вырашэнні.

Сапраўды, з вопыту мінулых паездак у рэгіёны вядома, што галоўная ўстанова культуры горада зазвычай з'яўляецца і асноўным, так бы мовіць, генератарам тых мецэнацка-спонсарскіх праектаў-ідэй, якія паспяхова ажыццяўляюцца спачатку ў райцэнтры, а пасля бяруцца на ўзбраенне культурна-адукацыйнымі сельскіх клубаў і бібліятэк.

Дык вось, рухавіком і флагманам гэтага працэсу Чавускі РДК не можа быць апырыёры. Справа ў тым, што галоўны "агмень" культуры на сённяшні дзень папросту не эксплуатаецца. А калі ўзяць пад увагу, што ў райцэнтры больш нямае вялікай актавай залы для правядзення буйных масавых мерапрыемстваў, дык становіцца зразумела: капітальны рамонт установы — галоўны галаўны боль кіраўніцтва райвыканкама.

Нейкія зрухі ў вырашэнні гэтага пытання на сёння ёсць. Як распавёў начальнік аддзела культуры Чавускага райвыканкама Дзмітрый Ткачонак, ужо цалкам падрыхтавана і апрацавана праектна-каштарысная дакументацыя на капітальны рамонт установы. Дапамог у гэтым абласны бюджэт: ПКД абышлася ў немаленькую суму ў сто дваццаць мільёнаў рублёў. Але ж сам капітальны рамонт, па словах кіраўніка сферы культуры, пацягне ўжо на мільярды, і не на адзін-два, а аж на дзясяткі. Такія грошы ў раённым і абласным бюджэтах у сённяшніх няпростых эканамічных умовах, натуральна, знайсці вельмі цяжка. І ці будуць яны знойдзены — пытанне досыць складанае.

Вось таму і даводзіцца супрацоўнікам Дома культуры пастаянна выезджаць з канцэртамі ў бліжэйшыя і аддаленыя паселішчы Магілёўскай вобласці, не кажучы ўжо пра свой раён. А для правядзення масавых мерапрыемстваў выкарыстоўваюцца актывыя залы ў бліжэйшых да Чавусаў сельскіх дамах культуры. Якая ўжо тут праца з інвестарамі ці мецэнатамі? Выжыць бы і выканаць план платных паслуг...

Прычым слова "выжыць" я скарыстаў у літаральным значэнні. У адным з кабінетаў РДК на сённяшні дзень абвалілася столь, і цяпер уваход туды забаронены... Ды непакоід іншае: у суседніх двух кабінетах — супрацоўнікі раённага метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. Перасяліць іх у іншы памяшканні ці ў які-небудзь іншы будынак, па словах начальніка ад-

Аварыйны РДК для мецэнатаў — не прынада

Кіраўнік раёна просіць "К" дапамагчы...

дзела культуры, няма магчымасці. Але як у такіх умовах ствараць? Як у такіх умовах думаць пра новыя формы работы ці працу з інвестарамі? Пытанні, на мой погляд, — досыць рытарычныя...

Цішыня ды спакой

З названай праблемы — аварыйнага стану РДК — вынікае і іншая: у райцэнтры папросту бракуе цікавых масавых мерапрыемстваў, як не хапае і месцаў для адпачынку ні для моладзі, ні для старэйшага пакалення. Не працуе Дом культуры, і, натуральна, у ім не ладзяцца вечары адпачынку, канцэрты, ранішнікі, святы... І гэта прытым, што летняя танцавальная пляцоўка, якая знаходзіцца каля РДК, таксама сёлета не функцыянавала...

Гэтую праблему баўлення вольнага часу адчуў асабіста і напоўніцу. Пасля журналістскіх клопатаў вырашыў прайсціся па райцэнтры. На гадзінніку — 17.30. Здаецца, самы час для працы кафэ, крам, гандлёвых кропак, правядзення цікавых агульнагарадскіх мерапрыемстваў... Але на вуліцах — цішыня ды спакой. Ды і шматлікія ўстановы ў гэты час ужо закрыліся. Так, маё жаданне патэлефанаваць на стаяцыйны тэлефон у Мінск не было задаволена: аддзяленне мясцовай пошты скончыла працу а пятай гадзіне вечара. Спраба пасядзець у Інтэрнэце на пункце "Белтэлекама" таксама была няўдалай: установа працавала толькі да 18.00...

Абыход цэнтры Чавусаў у любога турыста (і ў мяне ў тым ліку) не заняў бы нават і гадзіны: колькі гаспадарчых ды прадуктовых крам, адно кафэ — вось, зрэшты, і ўсе адметнасці. Нават у цэнтральным парку, што знаходзіцца якраз насупраць будынка райвыканкама, было пуставата... Пра дзіцячыя атракцыёны, якія маглі б размясціцца тут або ў якім іншым месцы райцэнтры, ніхто пакуль так і не парупіўся...

Увогуле, кожны падарожны можа без асаблівых турбот заўважыць, што людзей пасля 6-й вечара ў цэнтры Чавусаў зусім небагата. І гэта цалкам зразумела: куды ж тут можна пайсці? Вось і мне давялося, стаміўшыся ад нецікавага хаджэння па горадзе, занурыцца ў гасцініцу і глядзець тэлевізар...

Зрэшты, я да таго, што культурны патэнцыял Чавусаў, што знаходзяцца прыкладна за 35 кіламетраў ад Магілёва, павінен выкарыстоўвацца больш належным чынам. Іншае пытанне — ці можна гэта зрабіць без вырашэння праблемы РДК. Вось таму сёння жыхарам райцэнтры толькі і застаецца, што выезджаць у блізкі Магілёў ды бавіць час там, балазе ў абласным цэнтры культурных мерапрыемстваў і цікавых акцый — дастаткова. Дарэчы, жыхары Чавусаў так і робяць, як я даведаўся з некалькіх апытанняў, узятых у гэты дзень на амаль пустых гарадскіх вуліцах...

Музейнае ноу-хау

Але ж вярнуся да тэмы дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва. Натуральна, прыклады паспяховага ўзаемадзеяння паміж прыватнымі і дзяржаўнымі арганізацыямі з аднаго боку і культурна-адукацыйнымі і культурна-адукацыйнымі арганізацыямі з другога ў Чавускім раёне ёсць. І найбольш ярка яны прадстаўлены, па словах Дзмітрыя Ткачонака, у мясцовым гісторыка-краязнаўчым музеі. Па словах жа дырэктара ўстановы Ніны Казакавай, на спонсарскія сродкі ўдалося зрабіць рамонт у адной з экспазіцыйных залаў — "Дасягненні і гонар Чавускага раёна". Цяпер тут можна ўбачыць спартыўную экіпіроўку алімпійскага чэмпіёна Ванкувера і мясцовага ўраджэнца Сяргея Новікава, падарункі ад горадоў-пабрацімаў, узнагароды, якія раён атрымаў цягам усяго пасляваеннага перыяду, ды многае іншае.

Але ж, на мой погляд, дадзены выпадак наўрад ці можна назваць спонсарствам у поўным сэнсе гэтага слова. Хутчэй за ўсё, тут удалося выкарыстаць так званы адміністрацыйны рэсурс. Справа ў тым, што, ведаючы пра гаротны матэрыяльна-тэхнічны стан музея, кіраўнік раёна Анатолий Мацюлін пайшоў насустрач пажаданням мясцовых музейшчыкаў і выклікаў да сябе прад-

Галерэя спонсараў ад "К"

Усмешка — найлепшы капітал

СВК "Сerp і молат", цэнтр якога знаходзіцца ў аграгарадку "Лёўкаўшчына", — адно з найбольш буйных у раёне. І ні для каго не сакрэт, што кіраўнік гаспадаркі Уладзімір Жданко даўно і вельмі плённа супрацоўнічае з мясцовымі культурна-адукацыйнымі работнікамі. Яны ж, натуральна, ад гэтага ўзаемадзеяння не адмаўляюцца: заўсёды ідуць насустрач усім ягоным прапановам.

Як распавялі мне мясцовыя культурна-адукацыйныя работнікі, Уладзімір Жданко бясплатна выдзяляе ім трансарт для выездаў па раёне, набывае падарункі і прызы пад час разнастайных святаў — карацей кажучы, дапамагае ўсім, чым можа. Прычым не толькі клубнікам ці бібліятэкарам. Не так даўно ў Лёўкаўшчыне з'явілася спартыўная трэнажорная зала, створаная не без дапамогі кіраўніцтва СВК.

А днямі да Уладзіміра Жданко звярнулася з просьбай дырэктар Гарбавіцкай дзіцячай школы мастацтваў Наталля Карпенка. Кіраўнік установы, у якой навучаюцца таксама і дзеці з Лёўкаўшчыны, прасіла паспрыяць у набыцці вельмі неабходнага музычнага цэнтру. І просьба гэтая была задаволена без доўгіх ваганняў, нягледзячы на тое, што апаратура каштавала тры з паловай мільёны рублёў.

Кіраўнік СВК Уладзімір Жданко (злева) і начальнік аддзела культуры Дзмітрый Ткачонак.

— Ведаецца, дзеці — справа святая, — зазначыў карэспандэнту "К" Уладзімір Жданко, якога ледзь удалося заспець на яго рабочым месцы (лета і восень, вядома ж, — "гарачая" пара для земляробаў), — і таму я заўсёды іду насустрач такім прапановам. Дапамаглі з рамонтам у мясцовым дзіцячым садку, выдаткавалі ім грошы на крэслы, дапамаглі ўстанавіць альтанку... Усё гэта я не лічу дарэмна патрачанымі фінансавымі сродкамі, бо бачу і зваротную сувязь: тыя ж культурна-адукацыйныя работнікі зладзілі для нас не адзін дзясяткі канцэртаў у полі, а навучэнцы Гарбавіцкай дзіцячай школы мастацтваў прыязджалі са сваімі выступленнямі да нашых сялян. Вы б толькі ведалі, колькі сабралася народу паглядзець на мерапрыемства, колькі радасці было! Такі настрой акупляе ўсе затраты! Прычым, паверце, — у шмат разоў...

примальнікаў раёна. На просьбу старшыні райвыканкама аказаць пасильную дапамогу ўстанове культуры прыватнікі, натуральна, адгукнуліся. Але сцвярджаюць, што такі спосаб здабывання "спонсарскіх" сродкаў — надта ўдалы ды мае перспектывы, было б не зусім пераканаўча.

У музеі гэта выдатна разумеюць. Таму і імкнецца кіраўніцтва ўстановы задзейнічаць і іншыя спосабы, каб прыцягнуць мецэнатаў да ўзаемадзеяння. Адзін з такіх спосабаў спрацаваў, на мой погляд, вельмі ўдала: музейшчыкі зацікавілі сваім праектам мясцовую ветэранскую арганізацыю, і яна выдаткавала больш за 30 мільёнаў рублёў на набыццё агучвальнай сістэмы для пяці экспазіцыйных залаў установы культуры.

Цяпер пры ўваходзе ў залу, прысвечанай, прыкладам, падзеям Вялікай Айчыннай вайны, наведвальнікі могуць

неадкладнай увагі. А ўжо па-ся рамонту даху, як заўважыў Дзмітрый Ткачонак, будзе праведзена замена электрычнасці, сістэм ацяплення ды каналізацыі, а таксама дзвярэй і вокнаў. Усе гэтыя работы ладзяцца згодна з Дзяржпраграмай "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады, паводле якой пад гэтыя мэты прадугледжаны 1 мільярд 600 мільёнаў рублёў.

А пакуль наведвальнікаў сустракаюць ведры з вадой, разгорнутыя на падлозе ануцы і дыванкі, а на столі — плямы ад дажджу... Як запэўніў Дзмітрый Ткачонак, рамонт даху плануецца завяршыць да восеньскага сезону дажджоў. Тым больш, грошы пад гэтыя мэты ўжо выдаткаваны...

Гітара ад мецэната

Ёсць у раёне, вядома ж, і іншыя выпадкі паспяховай пра-

канцэрты абласной філармоніі, што ладзяцца тут прыкладна раз на два-тры месяцы. Так што ўзаемадзеянне культработнікаў з кіраўніцтвам прадпрыемства — сапраўды ўзаемакарыснае і цалкам задавальняе абодва бакі.

Плённа працуе з мецэнатамі і Чавуская раённая бібліятэка. Так, мясцовай ЦБС, дзе востра стаіць пытанне аб папаўненні ды абнаўленні фондаў, прыватныя ды дзяржаўныя арганізацыі і прадпрыемствы, а таксама мясцовыя жыхары пастаянна дораць новыя кнігі. Маюць плён і сустрэчы з мясцовымі аўтарамі — беларускімі паэтамі ды празаікамі, — што ладзяцца ў Цэнтральнай раённай бібліятэцы. Так, пасля вечара з пісьменнікамі — мясцовымі ўраджэнцамі Соф'яй Шах і Ізяславам Катляровым у кожнай бібліятэцы раёна з'явілася па некалькі новых кніг гэтых аўтараў.

Чавускі раённы гісторыка-краязнаўчы музей зараз рамантуецца.

Дырэктар Гісторыка-краязнаўчага музея Іна Казакова дэманструе музейную экспазіцыю, прафінансаваную спонсарамі.

Каментарый з нагоды

Згодна з праграмай

Начальнік упраўлення культуры Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта Анатоль СІНКАВЕЦ:

— На сённяшні дзень, як вядома, пры непасрэднай фінансавай падтрымцы ўпраўлення культуры аблвыканкама зроблена праектна-каштарысная дакументацыя на капітальны рамонт Чавускага РДК. Магу запэўніць, што мой працэс над вырашэннем праблемнай сітуацыі з галоўнай установай культуры райцэнтра. Так, згодна з абласной інвестыцыйнай праграмай, а таксама з Дзяржпраграмай "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады, у наступным, 2013-м, на пачатак рамонтных работ у названай установе культуры будуць выдаткаваны неабходныя грашовыя сродкі.

паслухаць голас Левітана, які зачытвае зводку "ад Савецкага Інфармбюро", або прамову Сталіна, што прагучала на пачатку вайны. А ў залах прыроды чуюцца галасы разнастайных птушак, віск дзіка ці рык быка... Усё гэта стварае адпаведны антураж пры правядзенні экскурсій, і, па словах Ніны Казаковай, музейнае ноу-хау прышлося даспадобы ўсім наведвальнікам.

Досыць плённа супрацоўнічаюць у музеі і з іншымі арганізацыямі, напрыклад, з Брэсцкай мытняй. Менавіта дзякуючы брэсцкім пагранічнікам музейныя калекцыі папоўніліся так званым канфіскатам — шматлікімі экспанатамі даваеннай і ваеннай пары, сярод якіх — узнагароды, старадаўнія манеты, прадметы побыту і многае іншае. Усё гэта было перададзена мясцовым музейшчыкам на бязвыплатна аснове.

Прычым уся гэтая паспяхова праца з мецэнатамі праводзіцца нягледзячы на тую неспрыяльную ўмову, у якіх цяпер знаходзіцца ўстанова культуры. А ўмовы такія: сёння музей рамантуецца, і пачаліся гэтыя работы з даху, бо ягоны гаротны стан даўно выклікаў неспакой у кіраўніцтва аддзела культуры. Ды і сам будынак 1902 года "нарадзэння", у якім і знаходзіцца ўстанова культуры, патрабуе

цы ў сферы дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Напрыклад, мясцовы аўтаклуб нядаўна "разжыўся" электрагітарай. Падарунак ад спонсара-прыватніка плануе выкарыстоўваць пад час сваіх выступленняў эстрадны калектыў, створаны пры названай установе культуры.

Яшчэ адзін прыватнік спансараваў выезд навучэнкі раённай ДШМ на III Міжнародны конкурс-фестываль юных выканаўцаў народнай песні "Анежская хваля", што адбыўся летась у Расіі. З гэтага мерапрыемства Вікторыя Марозава прывезла дыплом II ступені, так што, як бачна, мецэнацкія сродкі былі выдаткаваны на паездку не дарэмна.

А, напрыклад, у аграгарадку "Асінаўка" даўно і вельмі плённа супрацоўнічаюць з кіраўніцтвам мясцовага СВК. Як распавяла дырэктар клуба народнай творчасці Жанна Ішчанка, яе работнікі ладзяць для сяльчан канцэрты і разнастайныя мерапрыемствы проста ў полі, пад час жніва, запрашаюць іх на свае канцэртныя праграмы, праводзяць цікавыя акцыі ды імпрэзы. І, зразумела, такая актыўнасць клубнікаў не праходзіць дарма: кіраўніцтва СВК "Асінаўка" не так даўно падарыла ўстанове культуры новы тэлевізар, а таксама пастаянна выкупляе білеты на

■ ■ ■

Натуральна, у раёне маюцца і іншыя прыклады дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва. Усе яны сведчаць пра тое, што паступова праца з мецэнатамі ды інвестарамі робіцца для мясцовых клубнікаў і бібліятэкараў усё больш важнай і надзённай.

Але ж несумненна і тое, што спонсарская дзейнасць у сферы культуры Чавускага раёна пакуль не зрабілася сістэмнай і пастаяннай. Адсутнічае ў рэгіёне і свой апякунскі савет, няма ўзаемадзеяння са шматлікімі айчыннымі ды замежнымі дабрачыннымі фондамі, бракуе цікавых праектаў, якімі можна прывабіць патэнцыйных мецэнатаў, як, напрыклад, у Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці, дзе сёння ствараюцца музей Напалеона Орды і Фёдара Дастаеўскага. Да таго ж, на мой погляд, культработнікі Чавускага раёна пакуль напоўніцу не ўсвядомілі важнасць ўзаемакарысных стасункаў са шматлікімі раённымі арганізацыямі або прадпрыемствамі. Прыкладам, мастацкі кіраўнік Петухоўскага цэнтра фальклору Ганна Сенькавец на пытанне пра спонсарства і мецэнацтва толькі развяла рукамі: маўляў, усё ў нас добра, і грошы аддзел культуры выдаткоўвае, дык навошта нам тое спонсарства?..

З іншага боку, без добрай матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры раёна казаць пра недапрацоўкі мясцовых культработнікаў у сферы спонсарска-мецэнацкай дзейнасці, мяркую, не зусім справядліва. Бо, як вядома, спонсарства прадугледжвае адказную ці супрэчную паслугу, якую тыя ж супрацоўнікі РДК, да прыкладу, цяпер прадастаўляюць папросту не маюць магчымасці...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Чавускі раён — Мінск Фота аўтара

Хэплайн рэгіёна: брэндаваць культуры

Каб бляклых фарбаў не было

Некалькі разваг пасля летняга фестывальнага калейдаскопа

Адшыкавала насычанае на падзеі лета — гарачая пара шматлікіх раённых, абласных, рэспубліканскіх ды міжнародных фестываляў. "К" змяшчала на сваіх старонках справядзачныя артыкулы, бадай, пра кожны. Многія з імпрэз сталі сапраўды брэндавымі. А пэўныя да гэтага высокага ўзроўню пакуль не дацягнуліся. І ёсць таму канкрэтныя прычыны.

Таму свята паступова ператварылася з раённага ў рэгіянальнае: у Гарадок прыежджаюць калектывы з Полацка і Віцебска, не кажучы ўжо пра шматлікія раённыя. На мерапрыемстве можна паслухаць выступленні шматлікіх аматарскіх і прафесійных калектываў, паўдзельнічаць у "Кірмашы ля Парнаса", прадэгуставаць стравы нацыянальнай кухні, прыняць удзел у майстар-класах па традыцыйных народных рамёствах, наведваць выдатку работ мясцовых умельцаў.

Мерапрыемствы зазвычай працягваюцца святам паззіі і песні "Гарадоцкая ліра", пад час якога ладзяцца тэатральныя пастаноўкі, чытаюцца вершы мясцовых паэтаў... Словам, свята ў Гарадку поўніцца настолькі цікавымі акцыямі, што яго варта наведваць кожнаму турысту як з Беларусі, так і замежжа...

Крэатыву бракуе

Натуральна, іншыя раёны могуць таксама пахваліцца насычаным фестывальным жыццём. Узгадаю хоць бы "Покліч Палесся", што літаральна нядаўна прайшоў у Петрыкаўскім раёне Гомельскай вобласці, "Цукеркавы фэст" у Івянцы Валожынскага раёна Мінскай вобласці, Міжнародны фальклорны фестываль "Вянок дружбы" ў Бабруйску і Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці "Залатая пчолка" ў Клімавічах...

Але ж не ўсе фестывалі, што ладзяцца ў раёнах, здолелі стаць вядомымі і значнымі. Чаму? Ды проста крэатыву бракуе! І ў распрацоўцы фестывальнай ідэі, і ў "раскрутцы"... Вось і атрымліваецца, што часцяком "новае" раённае мерапрыемства ўжо падобнае на тую, якія даўно ла-

Што трэба зрабіць, каб раёны займелі непаўторнае фестывальнае аблічча?

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpresby і www.twitter.com/kultura_by! Нам важная менавіта ваша думка!

з іншых рэгіёнаў Беларусі. Тут можна паслухаць выступленні зорак беларускай эстрады, убачыць прэзентацыю аграэкасыдзі і мясцовых падворкаў, набыць сувеніры ў "Горадзе майстроў", паўдзельнічаць у гульнях і наведваць старадаўні кірмашовы карнавал, а таксама пабываць на выстаўцы-продажы зэльвенскіх караваёў...

У гасцях у парнасаўскага Тараса

На Віцебшчыне адзін з цікавых фестываляў рэгіянальнага маштабу — свята народнай творчасці "Гарадоцкі Парнас". Натуральна, мясціны, звязаныя з імем Канстанціна Вераніцына — аўтара легендарнай паэмы "Тарас на Парнасе", які нарадзіўся ў тутэйшых мясцінах, — прывабліваюць штогод шмат удзельнікаў.

дзяцца ў іншых, нават і суседніх, рэгіёнах. Вось таму яно, хутчэй за ўсё, і нецікавае ні журналістам, ні шматлікім турыстычным фірмам, што арганізуюць "дастаўку" масавага глядача на знакавыя летнія імпрэзы ды фэсты...

Шукаць свой унікальны стыль, арыгінальную форму правядзення мерапрыемства, натуральна, значна складаней, чым праводзіць шаблонны раённы фэст. Але ж толькі самабытныя імпрэзы маюць шанц "прабіцца" на насычаным інфармацыйным полі Беларусі, не кажучы ўжо пра замежжа. Толькі пры такой умове фестывальны партрэт краіны ўзбагаціцца новымі цікавымі ды яркімі фарбамі, а не шараговымі мерапрыемствамі для справядзачнай "птушакі".

Ю.Ч.

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

31 жніўня ў Інстытуце культуры Беларусі сабраліся члены конкурснай камісіі Рэспубліканскага агляду-конкурсу на лепшую арганізацыю работы аграгарадоцкіх клубных устаноў. Нагадаю, што старшынёй камісіі з'яўляецца намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі. Апрача прадстаўнікоў Міністэрства культуры ў склад конкурснага "журы" ўвайшлі работнікі БДУКіМ і ІКБ... Цягам года ў кожнай вобласці, у кожным раёне прайшлі свае аналагічныя конкурсы. У выніку на разгляд камісіі прадстаўлена 13 клубных устаноў рэспублікі. Камісія назвала тэрміны выездаў на месцы для вывучэння дзейнасці і вызначэння "Клуба года".

А цяпер — кароткая характарыстыка кожнага з "намінантаў". Урэшце, у кандыдаты на гэтае высокае званне пасля надзвычай жорсткага адбору трапілі лепшыя з лепшых.

З гэтай мэтай і экспедыцыі пастаянна ладзяцца, і адмысловыя канцэрты, заснаваныя на тэатральным этнамастэрыяле...

Людвіноўскі СДК адметны яшчэ і тым, што ў мастацкай самадзейнасці тут задзейнічаны не толькі работнікі культуры, але і педагогі, земляробы, медыкі... Моладзі ў клубным "актыве" — каля ста чалавек. Задзейнічаны ў масавых тэатралізацыях і мужчыны сярэдняга веку — вялікая рэдкасць, дарэчы, для нашых клубных устаноў.

Брэстчына:
200 квадратных метраў эксклюзіву

Галоўны спецыяліст аддзела культуры Іванаўскага райвыканкама Валянціна Барадзінчык дала вельмі дакладную ацэнку работы Мотальскага СДК: "Галоўныя нашы крэатыўшыкі — у Моталі! Яны штогод рэалізуюць па пяць-шэсць буйных творчых праектаў. Вельмі эфектыўна супрацоўнічаюць з мясцовымі камерцыйнымі структурамі. У выніку прыватны бізнес прыкладна на 40 працэнтаў

Мінск аўтарскі

Як паведаміла "К" вядучы метадыст аддзела маркетынгу Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк Мінска Настасся Берасневіч, 14 верасня ў кінатэатры "Беларусь" адбудзецца прэзентацыя фотапраекта сталічных дзіцячых бібліятэк "Чытай і... ажыццяўляй!", прымеркаванага да Дня бібліятэк. Сацыяльна-інфармацыйная акцыя, у якой прымаюць удзел айчыныя медыяперсоны, заклікана прыцягнуць увагу моладзі да кнігі і чытання.

Чытаем разам з V.I.P.-персонай

Бібліятэчны "магніт" напярэдадні Дня горада

Аўтар праекта — Настасся Берасневіч. Яго партнёры — упраўленне культуры Мінгарвыканкама і Нацыянальная школа прыгажосці. Сутнасць акцыі ў тым, што вядомыя персоны — бітбоксеры, спевакі Андрэўскі, Такаўскі, Іванюк, Слава Нагорны, Леся Кодуш, Паліна Рэспубліка, Ілья Міцько з "Лепрыконсаў", гурт "Litesound", фіналістка конкурсу "Міс Беларусь-2010" Вікторыя Раховіч — ператвараюцца ў герояў сусветна вядомых літаратурных твораў. А фотаілюстрацыі да "Вострава скарбаў" Р.Стывенсана, "Казкі

пра залатога пёўніка" А.Пушкіна, "Залатога ключыка, або Прыгод Бурціна" А.Талстога, "Трох апоўвесаў пра Малыша і Карлсана" А.Ліндгрэн, "Трох мушкетэраў" А.Дзюма становяцца падставой для стварэння плакатаў, улетак, календарыкаў, іншай рэкламна-інфармацыйнай прадукцыі, што будзе распаўсюджвацца ў школах, вяснянаццаці дзіцячых бібліятэках сталіцы, у іншых людных месцах.

Фотапраект, паўтормымся, — сацыяльны. Гэта азначае, што рэалізуюцца ён на бязвыплатнай аснове. Зоркі ганарараў не

атрымліваюць, грим, касцюмы і фотасесія — таксама бясплатныя. Паспяховаму ажыццяўленню крэатыўнай акцыі паспрыяла актыўнасць аддзела маркетынгу ЦСДБ. У выніку кожны ўдзельнік праекта стаў яго спонсарам. Загадчык аддзела маркетынгу дзіцячых бібліятэк Вольга Воўк утварае: "Бібліятэчы і бібліятэкарам неабходна адпавядаць часу і нават аглярэджаваць яго. Толькі так можна застацца цікавым для свайго старога чытача, прыцягнуць і залучыць увагу новага..."

І гэта — не першы творчы праект Настасі Берасневіч. Летась па яе ініцыятыве ў дзіцячых бібліятэках перад юнымі чытачамі выступілі акцёры, рэп-выканаўцы, хіп-хоп-танцоры, радыё- і тэлеведучыя, прадстаўнікі іншых цікавых прафесій. Да кожнай з сустрэч рыхтавалася кніжная выстаўка "Што чытае вядомая персана", і запрашаныя госці тлумачылі чытачам свае кніжныя інтарэсы...

Настасся — выпускніца БДУКіМ, мае бібліятэчную і рэжысёрскую адукацыю. Яшчэ некалькі дзён таму мела статус маладога спецыяліста. Для яе творчае самастварэнне — жыццёвая норма.

Год кнігі проста абавязвае зрабіць усё, каб павялічыць колькасць неабякавых чытачоў. А тут традыцыйнымі выстаўкамі і сумнымі лекцыямі проста не абысціся. І ў кожным раёне ёсць свае зоркі ў культуры, мастацтве ды вытворчасці, гатовыя паспрыяць агульнай справе. Была б толькі ініцыятыва бібліятэкараў. Уяўляецца старшынню райвыканкама ў ролі караткевічаўскага Караля Стаха? Чытайце і... смела ажыццяўляйце свае творчыя намеры!

Яўген РАГІН
На здымку: гурт "Litesound", Вікторыя Раховіч і аўтар праекта Настасся Берасневіч.

Чый клуб лепшы?

Гродзеншчына:
50 мільёнаў і "Карнавал весялосці"

Верцялішкаўскі цэнтр культуры і вольнага часу, па словах начальніка аддзела культуры Гродзенскага райвыканкама Ігара Лябецкага, мае не толькі багаты творчы патэнцыял (чатыры народныя самадзейныя калектывы), але і не менш шыкоўную матэрыяльную базу. І дасягаецца ўсё гэта пры дапамозе трывалага спонсарскага партнёрства. Толькі летась на набыццё музычнай апаратуры мясцовая сельскагаспадарчая арганізацыя выдаткавала сям'яраў творцам 50 мільёнаў рублёў. Саліднае "ўліванне" ў культуру наўпрост вызначае немалы аўтарытэт устаноў, якая ахоплівае сваім уплывам кожную ўзроставую катэгорыю вяскоўцаў хыхароў.

Пагародзенскі сельскі цэнтр дасугу і народнай творчасці, як распавядае дырэктар Воранаўскага

РМЦНТ Ірына Камінская, даўно і плённа "спецыялізуецца" на абрадаванні абрадавай і рамесніцкай традыцыі. 15 верасня мясцовая ўзорная студыя "Гульнівы кірмаш" будзе прымаць удзел у абласным адкрытым фестывалі "Карнавал весялосці". Студыя пакажа абрадавую гульнівую тэатралізацыю "Уваходзіны".

Міншчына:
экспедыцыі па мінуўшчыну

У вобласці лепшымі прызнаны тры ўстановы: Дом фальклору ў Міханавічах, сельскі Цэнтр культуры і адпачынку ў Снове і сельскі Дом культуры ў Людвінове. Як сцвярджае намеснік начальніка ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Святлана Баранок, гэтыя ўстановы з Мінскага, Нясвіжскага і Вілейскага раёнаў аб'ядноўвае мэтанакіраваная дзейнасць па вывучэнні, абрадаванні і папулярызацыі мясцовых мастацкіх традыцый.

фінансуе ажыццяўленне клубных акцый". Каментарый, як кажуць, залішні...

А Баранавіцкі раённы цэнтр рамёстваў месціцца ў аграгарадку "Русіно". Як распавядае дырэктар устаноў Кацярына Круцко, тут займаюцца не толькі мясцовымі промысламі (на тэрыторыі Цэнтра — і млын, і кузня, і вулі), але і літаратурна-гістарычнымі даследаваннямі, бо існуе ў РЦР літаратурна-этнаграфічны музей. Агульная плошча ўстановы — 243 квадратныя метры, 200 з іх выкарыстаны пад выстаўку. У свой час РЦР заклочыў з турагенцтвамі дамовы, у выніку пастаянна сустракае школьнікаў-экскурсантаў і гадавы план па аказанні платных паслуг перавыканан ужо...

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Крэатыў па рэгіёнах адшукваў Яўген РАГІН
На здымку: пад час мінулага абласнога Адкрытага фестывалю "Карнавал весялосці" на Гродзеншчыне.

Случчына: фольк-экспарт

"Вясейка" пабывала ў Сербіі

Днямі ў сербскай Ужыцы прайшоў IV Міжнародны дзіцячы фестываль фальклору "Пернікавае сэрца". У ім бралі ўдзел калектывы з Іспаніі, Польшчы, Турцыі, Грэцыі, Венгрыі, Канады... Беларусь на фэсце з поспехам прадставіў фальклорны гурт Вясейскай дзіцячай школы мастацтваў.

Гурт "Вясейка", якім кіруе Ніна Макоўская, налічвае 40 выканаўцаў, большая палова з якіх — дзеці з няпоўных, шматдзетных сем'яў. Калектыву пастаянна гастралюе па вобласці, удзельнічае ў рэспубліканскіх святах і фэстах, стаў героем праграмы Беларускага тэлебачання.

Удзел у "Пернікавым сэрцы" для "Вясейкі" — чарговы крок у творчым развіцці: фестываль пастаянна пашырае фармат, спрыяе міжнароднаму супрацоўніцтву дзіцячых творчых калектываў.

Ірына БРАНАВЕЦ,
метадыст Слуцкага раённага цэнтра народнай творчасці

Велапрабегам па бібліятэчным шматдарожжы

Амаль два тыдні доўжыўся Міжнародны веламарафон бібліятэкараў па краінах Балтыі, што прайшоў напярэдадні жніўня. Сярод больш як сотні ўдзельнікаў з дваццаці краін свету былі і дзве беларускія дзяўчыны.

— З Вільнюса да Таліна, — распавядае Марына Важнік, загадчык сектара персанальнага абслугоўвання Беларускай сельскагаспадарчай бібліятэкі імя І.Лупіноўчана НАН Беларусі, — мы праехалі больш за 600 кіламетраў, бо рушылі не па гасцінцах, а часцей праз мяляўнічыя лясы мясціны, наведвалі па дарозе шматлікія бібліятэкі, архітэктурныя помнікі, сустракаліся з дзесячамі культуры, гістарыкамі і паэтамі. Падобныя веларабегі, дарэчы, вельмі часта з'яўляюцца запар ладзяць у беларускай глыбінцы і вашы карэспандэнты "культураўцы", толькі з іншымі мэтаймі. Я вельмі ўдзячная Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі за тое, што трапіла ў склад удзельнікаў і на свае вочы падзівалася, як працуюць нашы замежныя калегі... Напярэдадні паездкі кожны з нас павінен быў выканаць "хатняе заданне", адна з умоў якога — акрэсліць набале-

лыя пытанні. Таму ў нязмушанай абстаноўцы (круціш педалі і адначасова размаўляеш) можна было абмеркаваць многія агульныя праблемы, распавесці пра родную краіну і, галоўнае, пра напрацоўкі нашай бібліятэкі, якая ўтрымлівае лепшыя ў свеце базы даных па сельскай гаспадарцы і таму па праве лічыцца нацыянальным галоўным цэнтрам. Цікава было пабываць у бібліятэцы Вільнюскага ўніверсітэта. Створаная ў 1570 годзе, яна наўпрост звязана з гісторыяй Беларусі і ўтрымлівае шмат матэрыялаў, што датычацца нашай нацыянальнай культуры. А як дбаюць пра мастацкі складнік у Літоўскай тэхнічнай бібліятэцы! Там рэгулярна ладзяць выстаўкі жывапісу, народных рамёстваў, а некаторыя бібліятэчныя памяшканні нават аддаюць пад рэпетыцыі пляці вядомым музычным калектывам. Яшчэ адно незабыўнае ўражан-

Незвычайнае турне

не — міністр культуры Латвіі Жанэ-та Яўнзэма-Грэнды, якая далучылася да нашай працэсі і, круцячы педалі, правяла штосьці накітават велаэкскурсію па вуліцах Рыгі...

— Нас літаральна ахіналі добрымі чытацтвамі, — дадае Настасся Жарская з Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. — Мяне як галоўнага бібліяграфу аддзела фарміравання электроннай бібліятэкі вельмі цікавіла ступень камп'ютарызацыі і, адпаведна, даступнасць інфармацыі. У Прыбалтыцы ўсё гэта — на найвышэйшым узроўні, як у самых перадавых еўрапейскіх краінах. Не толькі ў бібліятэках, у тым ліку сельскіх, але і ў крамах, кавярнях, на вазалах — паўсюль вольны Wi-Fi. У Эстоніі да Інтэрнэту падключаны ледзь не кожны хутар. Удзельнікі веларабегу шчыра цікавіліся ўласна бібліятэчнай справай Беларусі і нашай нацыянальнай культурай, прыродай, эканомікай. Нам жа, у сваю чаргу, было цікава даведацца пра культурныя здыбыткі не толькі еўрапейскіх краін, але і Тайваня, Катары...

Дадам, што цяперашні веламарафон — другі па ліку: летась бібліятэкары з усяго свету накручалі кіламетры ад Капенгагена да Берліна. І тым самым, да ўсяго, прапагандавалі экалагічныя захады, імкненне да здаровага ладу жыцця. Урэшце, парушалі стэрэатып уяўлення аб прафесіі: маўляў, гэтка кабета ў акуларчыках, якая з кніжкай носу не высуе. Напоўніцу спраўдзіліся словы адной з фінскіх бібліятэкараў, якія выступілі арганізатарамі праграмы: "Бібліятэка — бы веласіпед: калі не будзе рухацца наперад, дык упадзе"...

Н.Б.
На здымку: М.Важнік (злева) і Н.Жарская ля замка Сангастэ (Эстонія).

Канцэпцыя вяшчання

Сёлета радыё "Беларусь", вядомае далёка за межамі нашай краіны, адзначыла сваё 50-годдзе. За гэты час на хвалях радыёстанцыі гучалі сотні разнастайных перадач, прысвечаных айчыннай культуры і мастацтву, эканоміцы і спорту, сувязям з беларускай дыяспарай. Неаднойчы змянялася і канцэпцыя вяшчання. У новым сезоне радыё "Беларусь" падрыхтавала для сваіх слухачоў шэраг новых праектаў, якія і па змесце, і па форме даступна распавядаюць пра краіну на сямі мовах свету. Каб даведацца пра падрабязнасці канцэпцыі вяшчання ў новым сезоне, мы пагутарылі з галоўным дырэктарам радыё Навумам Гальпяровічам.

шыя айчынныя калектывы, народную, класічную і эстрадную музыку.
— Не магу не спытаць і пра працу радыё са слухачамі. Якія захады апошнім часам былі зроблены, каб зацікавіць патэнцыйную аўдыторыю?
— Вялікі штуршок да паляпшэння нашай сувязі са слухачамі даў конкурс "Адкрыты для сябе Беларусь", які праходзіў цягам года. Вельмі прыемна было, калі ў ім удзельнічалі жыхары не толькі нашых краін-суседак, але і Нігерыі, Трынідада і Табага,

Дзень беларускага пісьменства-2012

Намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь і старшыня Нацыянальнага аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня пісьменства Анатоль Тозік заўважыў на адкрыцці ўрачыстасцей, што свята дапаможа Глыбокаму стаць значным турыстычным цэнтрам не толькі Віцебшчыны, але і ўсёй Беларусі.
А ў тым, што раённы цэнтр заслугоўвае самай пільнай турыстычнай увагі, можна было пераканацца на глыбоцкіх вуліцах, адметных

Намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Анатоль Тозік і старшыня Віцебскага аблвыканкама Аляксандр Косінец на ўрачыстым адкрыцці свята.

2 верасня сёлетняга сталіца Дня беларускага пісьменства значна прырасла насельнікамі. Апрача шматлікіх гасцей-турыстаў, кнігавыдаўцоў і журналістаў на дзевятнаццатае па ліку рэспубліканскае свята ў Глыбокае завіталі прадстаўнікі акрэдытаваных у Беларусі дыпламатычных місій, дзеячы навукі і мастацтва, больш за сотню айчынных пісьменнікаў, а таксама іхнія калегі па пляры з Расіі, Украіны, Азербайджана, Таджыкістана, Сербіі, Чарнагорыі, Туркменістана. Карацей, райцэнтр на другі дзень восені нагадваў "аншлагавае" курортнае мястэчка ў разгар турыстычнага сезона.

Паштоўкі з Беларусі ў фармаце радыё

— Найперш хочацца пацікавіцца: наколькі сёння запатрабаваны замежнымі слухачамі перадачы, прысвечаныя айчыннай культуры?
— Ці не асноўная задача нашага радыё — як мага больш расказаць свету пра Беларусь. А таму ў нашай рэдакцыйнай палітыцы момант асветніцтва, культурна-сацыяльны складнік нашага вяшчання надзвычай важны. Справа ў тым, што, асвятляючы знешнюю і ўнутраную палітыку краіны, мы не можам абмінуць увагай і нашу гісторыю, яе слаўных прадстаўнікоў, айчынную літаратуру. Тым больш, перадачы такога кшталту заўсёды былі запатрабаваны.

— Дык чым жа будзе адметны новы сезон на радыё "Беларусь"?
— У новым сезоне мы працавалі крыху іншую падачу матэрыялу: гэта будуць тэматычныя гадзіны з вядучым-мадэратарам. Кожная такая гадзіна складаецца з аператыўных навін, аўтарскіх праектаў, пастаянных рубрык і ўжо згаданых радыёпаштовак. Самі назвы праграм сведчаць, што мы вялікую увагу надаём культуры: гэта тыя ж "Карані", "Беларусь ад А да Я", "Славуція землякі", "Беларусь у асобах", "Зямля, што нам дадзена лёсам". Пра іх запатрабавана і кажа хаця б той факт, што яны карыстаюцца папулярнасцю на польскім правастаўным радыё "Артадоксія". Для нашых суйчыннікаў у Польшчы гэтыя перадачы, па іх жа прызнанні, з'яўляюцца глытком свежага паветра. Большую ўвагу ў новым сезоне мы будзем надаваць і аператыўным матэрыялам. Па традыцыі, вялікую цікавасць выклікаюць радыёкурсы па вывучэнні беларускай мовы, якія захаваюцца і ў новым сезоне.

Адна з важных функцый нашага радыё — і папулярны зацяг нашай літаратуры, яе класікаў, таму сёлета мы падрыхтавалі шэраг перадач на розных мовах, у тым ліку некалькі перакладаў вершаў Купалы, Коласа, Танка, Багдановіча. У нашых музычных праграмах імкнёмся расказаць пра леп-

шыя, да прыкладу, шукалі адказ на пытанне, хто такая Ефрасіння Полацкая. У якасці прыва два галоўныя пераможцы конкурсу, якімі сталі жыхары з Германіі і Польшчы, бясплатна наведалі Дзень беларускага пісьменства ў Глыбокім. У новым сезоне распачне працу мадэрнізаваны сайт нашага радыё, дзе дадаліся новыя функцыі, будуць актыўна працаваць гасцявая кніга, блогі.
— Думаецца, вельмі важны аспект дзейнасці радыё — тэрытарыяльны ахоп патэнцыйнай аўдыторыі. Дзе ў даступнай форме, апрача Інтэрнэта, можна пачуць радыё "Беларусь"?
— Некалькі гадоў таму мы заключылі дамову з радыёстанцыяй "Артадоксія", для якой штодня перадаём шэраг сваіх праграм на беларускай і польскай мовах, паўтаруся, вельмі запатрабаваных мясцовай грамадскасцю. Акрамя таго, нашы перадачы ў FM-дыяпазоне могуць пачуць і некалькі мільёнаў нямецкіх слухачоў. Падзялюся невялікім сакрэтам. Зараз вядуцца перамовы з Лонданам: адна з радыёстанцый брытанскай сталіцы праявіла зацікаўленасць у супрацоўніцтве з намі. Таму ўжо ў бліжэйшы час нашы перадачы на англійскай мове могуць загучаць у Лондане, зноў-такі, у папулярным і даступным FM-дыяпазоне...

К.А.

"Залаты Купідон".

"...Купідон" нацэлены на перспектыву

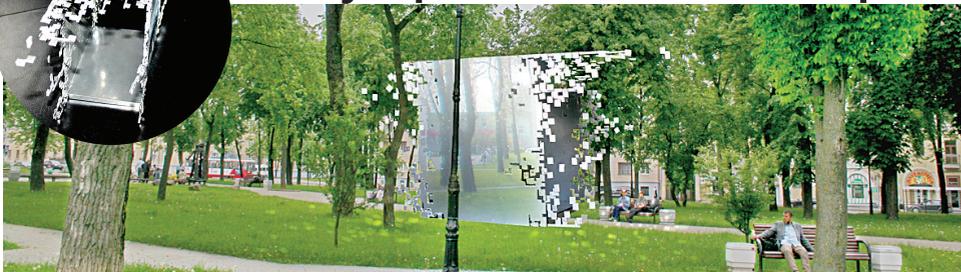
турны твор. А старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, улічваючы шматнацыянальнасць творчай суполкі, прапанаваў у наступным годзе ўвесці новую конкурсную намінацыю — "Лепшы твор замежнага аўтара пра Беларусь".

Яўген РАГІН
Фота Сяргея ТРАФІЛАВА
На здымках: святочныя моманты.

Гэтымі днямі ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь праходзіць выстаўка, прысвечаная Дню беларускага пісьменства. А 9 верасня тэлеканал "Беларусь 2" пакажа ў 15.15 відэафільм "Дзень беларускага пісьменства".

Art-люстэрка

Вечнасць? Наўпрост па калідоры!

8 верасня Мінск стане на адну скульптуру прыгажэйшы: гэтым днём у скверы на скрыжаванні вуліц Першамайская і Захаравы, які носіць імя Сымона Балівара, будзе ўрачыста адкрыта скульптурная кампазіцыя пад назвай "Калідор вечнасці". Яна ўяўляе з сябе лостраны калідор (даўжыня — 7 метраў, шырыня — 2,5, вышыня — 3,5) з адтулінамі ў сценах і столі. Матэрыял — паліраваная нержавеючая сталь, якая стварае амаль абсалютную ілюзію люстэрка.

Аўтар праекта — студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Аляксандр Кудрашоў. Ягоны твор прадуплעדжае актыўныя судносны гледача і скульптуры. Аўтар мяркуе, што чалавек у люстраным калідоры на нейкі момант выпадзе з побытавай канкрэтыкі і пачынае ўспрымаць час у метафізічным ракурсе. Наш малады скульптар у нейкім сэнсе выступае прадаўжальнікам традыцыі румынскага ге-

на Канстанціна Брынкуша, які імкнўся выявіць складаныя філасофскія паняцці праз простыя геаметрычныя або блізкія да іх формы.
Штуршком да стварэння гэтай скульптуры быў праект Інстытута імя Гётэ "Арт-горад". Тады, у 2011 годзе, журы разгледзела дзесяць праектаў, лепшы з якіх сёлета рэалізаваны ў матэрыяле. І мастацкі конкурс, і рэалізацыя праекта прафінансаваны Інстытутам імя Гётэ.

Разам з адкрыццём скульптуры пройдзе вернісаж у Мемарыяльным музеі 3.І. Азгура. Будуць экспанавацца тыя самыя дзесяць праектаў, што былі прадстаўлены на згаданы конкурс. Па словах галоўнага захавальніка музея Вольгі Багамолавай, напачатку Аляксандр Кудрашоў хацеў зрабіць "Калідор вечнасці" з люстэркавага шкла, але потым давялося аддаць перавагу металу.

Праект "Арт-горад" спрыяе насычэнню сталічнай прасторы яшчэ нязвычайнай, але неабходнай сучаснаму гораду абстрактнай пластыкай, што гарманічна спалучаецца з сучаснай архітэктурай.

П.В

На здымках: праект "Калідор вечнасці".

старадаўняй архітэктурай. Яно і не дзіва, бо ў 2014-м горад адсвяткуе 600-годдзе. Аднак не толькі велічнымі касцёламі ды цэрквамі адметны гэты край, але і славытымі ўраджэнцамі. Такая колькасць манументаў нашым спынным дзеячам ўстаноўлена адначасова ўпершыню. Дарэчы, стварэнне васьмі бронзавых бюстаў і дзвюх мемарыяльных дошак прафінансавала Міністэрства культуры Беларусі. На цырымоніі адкрыцця Сквера знакамітых землякоў старшыня Віцебскага аблвыканкама Аляксандр Косінец падкрэсліў, што вобласць прымае Дзень беларускага пісьменства ўжо ў пяты раз. І кожнае з гэтых святаў якасна паўплывала на аблічча раённых цэнтраў...

На галоўнай святочнай сцэне былі ўзнагароджаны ганаровымі знакамі-сімваламі "Залаты Купідон" пераможцы Рэспубліканскага конкурсу на лепшы літара-

Штодня тысячы жыхароў і гасцей Мінска праводзяць пэўную частку свайго часу ў падземных тунэлях, якія злучаюць розныя раёны беларускай сталіцы. Пры гэтым мала хто задумваецца, што на месцы станцыі Мінскага метрапалітэну ў часы глыбокай даўніны віравала жыццё. Таму не выпадкова ўзвядзенне сталічнага метро да гэтага часу з'яўляецца не толькі грандыёзнай будоўляй, але і не менш значным археалагічным праектам.

русі Аляксандра Мядзведзева, на месцы катлавана станцыі метро "Няміга" археолагамі было знойдзена больш за 25 тысяч цікавых артэфектаў, якія маюць легчы ў аснову будучай музеіфікацыі старажытнага Мінскага замчышча XII стагоддзя. У прыватнасці, тагачасныя раскопкі дазволілі даведацца пра першапачатковы выгляд старадаўніх гарадскіх вуліц, майстэрняў рамеснікаў, часткі землянога вала з умацаваннямі, замкавай брамы. Аляксандр Мядзведзеў адзначае, што менавіта выяўленне архітэктурна-будаўнічага прыцыпу ўзной брамы Мінскага замчышча, вышыня якой магла дасягаць дванаццаці метраў, лічыцца

верыць, што праз некалькі гадоў, не выходзячы з "Нямігі" можна будзе трапіць у сапраўдную гісторыю, убачыць фрагменты архітэктурнага і культурнага аблічча старажытнага беларускага горада, а акрамя таго, завітаць у "старажытныя" майстэрні, дзе, да прыкладу, майстры змогуць на месцы зрабіць памятны сувенір.

Аднак не толькі гістарычны пласт XII стагоддзя са сваімі багаццямі быў ускрыты пад час пракладкі тунэляў Мінскага метрапалітэну больш за два дзесяцігоддзі таму. І ў нашы дні пад час стварэння яго новых станцыяў сустракаюцца нечаканыя, пры гэтым не менш каштоўныя, знаходкі. Так, літаральна пару гадоў

Заяўку шапавалаў разгледзяць у Грэнадзе

Дыялог "спадчыны і турызму"

Штогод у рамках Еўрапейскіх дзён спадчыны ў розных рэгіёнах Беларусі праходзіць шэраг мерапрыемстваў, прэс-канферэнцый, "круглых сталоў", творчых сустрэч, скіраваных на абуджэнне цікавасці да помнікаў прыроды і культуры.

Трэба нагадаць, што Еўрапейскія

дні спадчыны з'яўляюцца шырокамаштабнай культурнай акцыяй, што праводзіцца дзяржавамі, якія ратыфікавалі Еўрапейскую культурную канвенцыю. Як вядома, Беларусь знаходзіцца ў іх шэрагу. Кожны год краіны — удзельніцы Канвенцыі прапануюць уласныя тэмы гэтага міжнароднага праекта. Так, сёлета Еўрапейскія дні спадчыны ў нашай рэспубліцы прысвечаны тэме "Культурная спадчына і турызм".

Сярод мерапрыемстваў, што адбыліся ў рамках гэтай агульнаеўрапейскай традыцыі, адзначым "круглы стол" "Гісторыка-культурныя каштоўнасці як аб'екты культурнага турызму", што прайшоў у Музеі гісторыі горада Мінска, і адкрыццё на яго плошчах фотавыстаўкі "Спадчына і турызм".

За "круглым сталом", арганізаваным Міністэрствам культуры краіны сумесна з Інстытутам культуры Беларусі і Музеям гісторыі горада Мінска, выказвалі думкі экспертаў, а таксама разгарнулася дыскусія, прысвечаная праблемам узаемадзейнення культурнай спадчыны і турызму. У прыватнасці, выступленні прысвечаліся ўключэнню аб'ектаў культурнай спадчыны ў турыстычныя маршруты, развіццю культурнага турызму ў краінах Усходняй Еўропы, актуалізацыі заходнееўрапейскіх каштоўнасцей у культуры Беларусі, захаванню і развіццю аб'ектаў Сусветнай спадчыны.

У межах прадстаўнічага "круглага стала" свае меркаванні адносна праблем развіцця праектаў, разлічаных на пашырэнне турыстычнай інфраструктуры краіны, выказалі

прадстаўнікі міністэрстваў культуры, спорту і турызму Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO, Дэпартаменту культурнай спадчыны Літвы, Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Тым часам, Міхурадавы камітэт па абароне нематэрыяльнай культурнай спадчыны ў лістападзе бягучага года разгледзіць заяўку Беларусі аб уключэнні ў Спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO традыцыі шапавальства, якія захаваліся ў Дрыбінскім раёне Магілёўскай вобласці.

Атрымала падтрымку ідэя захавання абраду і на мясцовым узроўні. У прыватнасці, у Дрыбінскім гісторыка-этнаграфічным музеі створана адмысловая майстэрня, дзе вырабу валёнак навучаюць з дзяцінства.

Як адзначыла начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Ала Шашкевіч, эксперты ўжо азнаёміліся з заяўкай нашай краіны па ўключэнні ў Спіс UNESCO традыцыі ручной вытворчасці валёнак і выказалі шэраг заўваг. Пасля дапрацоўкі дасье наша заяўка будзе разгледжана на сёмай сесіі Міхурадавага камітэта па абароне нематэрыяльнай культурнай спадчыны, што пройдзе ў Грэнадзе.

На сённяшні дзень рэпрэзентатывы Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва ўключае 232 аб'екты 70 краін, адзін з якіх — калідны абрад "Цары" — прадстаўляе і Беларусь.

К.А.

На здымку: фрагмент экспазіцыі Дрыбінскага гісторыка-этнаграфічнага музея.

У жніўні 1953 года на адной з вуліц Ашмян пачалося будаўніцтва Краязнаўчага музея імя Францішка Багушэвіча. А ўжо 16 кастрычніка 1955-га ён адкрыў свае дзверы і прыняў у першы дзень больш за дзве тысячы наведвальнікаў. З цягам часу музейныя экспазіцыі змяняліся, удасканальваліся.

Колькі каштуе нявеста?

Сёння Ашмянскі музей ладзіць тэматычныя мерапрыемствы, канферэнцыі, заняткі для дзяцей, арганізоўвае мультымедыйныя прадстаўленні, выяўныя выстаўкі з лекцыямі, супрацоўнічае з іншымі арганізацыямі. Дзякуючы шчыраванню музейшчыкаў і спонсараў экспазіцыі яго ўдасканальваюцца. Адной з апошніх стала выстаўка, прысвечаная вясельнаму абраду.

Слова "вяселле" пусціла свае карані ад стараанглійскага слова, якое перакладаецца як "залог, абяцанне", што азначае клятву адно аднаму пад час заключэння шлюбу. Гісторыя ўзнікнення вясельнага бярэ пачатак у часы Антычнасці. Ужо тады з'явілася традыцыя выкупу нявесты. Грашовага эквіваленту яшчэ не было, а крытэрыем цаны былі галовы буйных свойскіх жывёлін. Трохі пазней нявесту выкуплялі за ўраджай.

Найбольш прыдатным месцам для таго, каб пабрацца шлюбам, лічыўся чэрвень, бо месяц гэты быў прысвечаны Юноне — жонцы Юпітэра, галоў-

нага бога ў рымскай міфалогіі. Юнона лічылася ахоўніцай шлюбу і заступніцай жанчын.

Здаўён існуе павер'е пра тое, што прынясе маладую кожны з дзён, у які быў заключаны шлюб: панядзелак — здароўе, аўторак — грошы, серада — найбольш спрыяльны дзень, чацвер — страты, пятніца — крыж, субота — няудачу. Белы колер адзення нявесты з'яўляецца сімвалам чысціні, таму і лічыцца самым прыдатным для вясельнай цырымоніі.

З цягам часу, канешне ж, змяняліся традыцыі і абрады, пажаданні маладым таксама набылі іншы характар. Застаецца нязменным толькі адно — радасная з'ява нараджэння новай сям'і.

Аліна БАРКОЎСКАЯ

Лясны слон і Мінская брама

Метро на службе... археалогіі

У працэсе стварэння першых станцыяў сталічнага метро галоўная транспартная артэрыя горада — сённяшні праспект Незалежнасці — цягам трох гадоў была цалкам закрыта для руху ўсіх відаў транспарту. Акрамя таго, за час стварэння метрапалітэну была перакапана далёка не адна сотня кубаметраў глебы, а разам з гэтым — разгаданы шэраг гістарычных таямніц. Па ўспамінах стваральнікаў метро, пад час працы выяўляліся знаходкі, якія адпавядаюць самым розным перыядам гісторыі нашага горада. Да прыкладу, пры будаўніцтве станцыі "Інстытут культуры" былі знойдзены снарады часоў Вялікай Айчын-

най вайны, што толькі цудам не ўзарваліся пры правядзенні работ. Былі і больш нечаканыя знаходкі, якія прымушалі сур'ёзна задумацца не толькі інжынераў, але і гісторыкаў. Так, пад час пракладкі першай лініі метрапалітэну ў цэнтры горада будаўнікі знайшлі калодзежны зруб, які сягаў у глыбіню метраў на трыццаць. Ні зразумець, ні растлумачыць прызначэнне гэтага таёмнага калодзежа так ніхто і не змог. Але, каб не марудзіць з будаўніцтвам доўгімі развагамі, яго папросту засыпалі.

Магчыма, такі лёс напаткаў і многія іншыя археалагічныя артэфекты, якія трапілі пад "жалезную руку" экскаватара і будаўнікоў. Прыемным выключэннем у гэтым плане стала будаўніцтва станцыі метро "Няміга" ў 1984 — 1985 гадах, калі на паверхню ўсплыў старажытны горад і дазволіў выявіць ці не самыя каштоўныя скарбы з гісторыі Мінска. Тады рабочыя ды інжынеры прыкладна на некалькі месяцаў саступілі месцы на аб'екце археолагам.

Па словах загадчыка аддзела археалогіі сярэднявечнага перыяду Інстытута гісторыі НАН Бела-

ка адным з самых важных адкрыццяў раскопак таго часу. Акрамя таго, была выяўлена сістэма водаадводаў, якая ўключала трубы, жалабы і латакі, што тлумачыцца забалочанасцю мясцовасці, дзе паўстала Мінскае замчышча. Сярод ювелірных упрыгожанняў, знойдзеных пад час тагачасных раскопак, можна адзначыць шыйныя грыўні, залаты бранзалет, розныя віды зброі, а таксама прадметы, якія належалі майстрам-ювелірам, у тым ліку тыгель, гліняную пасудзіну, у якой расплаўляўся метал.

Сёння большасць апрацаваных даследчыкамі знаходак ранейшых гадоў з раскопак Мінскага замчышча ўсё яшчэ захоўваецца ў Інстытуце гісторыі Акадэміі навук. Плануецца, што гэтыя каштоўныя сведчанні старажытнай гісторыі выкарыстаюць у будучых экспазіцыях Музея гісторыі горада Мінска. Хочацца

таму пры пракладцы лініі Мінскага метрапалітэну на скрыжаванні праспекта Незалежнасці і вуліцы Русіянава на глыбіні прыкладна васьмі метраў была выяўлена костка жывёліны — даўжынёй больш за метр і дыяметрам каля трыццаці сантыметраў. Археолагі Інстытута гісторыі аглядзелі знаходку і выказалі здагадку, што яна з'яўляецца косткай маманта, паднятай на месцы палеалітычнай стаянкі першабытнага чалавека. Праўда, далейшае даследаванне знаходкі палеантолагамі і геологамі паказала, што га-

ворка ідзе пра плечавую костку ляснога слона, які быў упершыню выяўлены ў Беларусі. Побач з ёй знойдзены і абломкі рэбраў, пазванка жы-

вёліны. Трэба сказаць, што лясныя сланы жылі ва ўмовах шырокалісна-важкіх лясоў напярэдадні апошняга — Валдайскага — ледавіковага перыяду, які завяршыўся 18 тысяч гадоў таму. Да слова, раней рэшткі гэтай жывёлы былі выяўлены ў Англіі, Германіі, Галандыі і Польшчы.

Думаецца, такі экспанат здолее зацікавіць не толькі замежных турыстаў, але і жыхароў Мінска, многія з якіх не маюць аніякага ўяўлення пра першабытную гісторыю тэрыторыі, дзе сёння развіваецца беларуская сталіца.

Кастусь АНТАНОВІЧ
На здымках: 1. Выгляд праекта Незалежнасці пад час работ па стварэнні Мінскага метро. 2. На месцы раскопак у раёне станцыі метро "Няміга". 3. Знаходкі археолагаў на Мінскім замчышчы.

Ганна Ляпорская і Мікалай Суэцін.

(Заканчэнне. Пачатак у № 34 — 35)

...Суэцін быў перакананы, што створаны прыродай і людзьмі прадметны свет валодае невынарпальным багаццем відарысных магчымасцей і заўсёды будзе служыць зыходным пунктам работ мастака. Але такая перакананасць зусім не адмаўляе мастацтва "чыстых форм" — камбінацый плоскасцей, геаметрычных фігур, ліній, рытмічных карункаў, колеравых плям. І Суэцін на гэты конт меў рацыю. Гісторыя мастацтва ўжо даўно даказала, што "чыстыя формы" могуць быць асобнай галіной вобразна-асацыятыўнага і метафарычнага мастацтва, якое развіваецца побач з традыцыйнай фігуратыўнасцю і на сваёй мове перадае ўстрыняцце свету і быцця. Ці ж не захоўваюць у сабе, напрыклад, віцебскія супрэматычныя кампазіцыі ўнавісаўцаў вострага адчування ломкі і зрухаў у жыцці, стварэння новай, нечуванай гармоніі пабудовы свету?

У маі 1922 года быў праведзены першы і апошні выпуск студэнтаў Віцебскага мастацка-практычнага інстытута: з дзесяці чалавек восем былі членамі УНОВИСа, сярод якіх — і нашы старыя знаёмыя: І.Чашнік, Л.Хіджель, Л.Юдзін, Я.Магарыл і М.Суэцін. Усе яны атрымалі дыплом "на званне вольнага мастака і вышэйшага інструктара" за подпісамі рэктара інстытута Веры Ермалаевай і старшыні Савета прафесараў Казіміра Малевіча...

Мікалай Суэцін: супрэматычны крок да новага дызайну

Апошні салдат з легіёна Малевіча

М.Суэцін. Чайны сервіз "Бабы". 1930 г.

рыў у Ленінградзе мноства архітэктурных мадэляў — "плані" і "архітэтонаў", такіх супрэматычных "метамарфоз" з кубічнай прасторай, у якую мастакі ўціскалі ўсё, што павінна было ўпрыгожваць побыт чалавека новай эры — пралетарыята-пераможцу. Гэта супрэматычныя кубкі, кафейнікі, талеркі, чайнікі, попельніцы, чарнільніцы, мэбля, тканіны, інтэр'еры, архітэктурныя элементы, якія экспанаваліся на выстаўках і зрабілі фармальны ўплыў на сусветную архітэктурную школу XX ст. Утапічныя праекты таго часу — гэтыя фантазіі, што выцякалі з задумак "канструкцый", якімі яны марыліся ў Віцебску 1920 года, — здаецца, цалкам адпавядаюць грандыёзным маштабам індустрыяльнага будаўніцтва апошніх дзесяцігоддзяў.

Тут жа, у ГИИХУКу, Мікалай Суэцін сустраў маладога, 23-гадовую, мастачку Ганну Ляпорскую. Родам з Чарнігава, яна скончыла Пскоўскую мастацка-прамысловую школу, дзе захаплялася керамікай, паступіла на факультэт жывапісу ў майстэрню К.Пятрова-Водкіна петраградскага ВХУТЕИНа. Калі даведалася, што ў Пецярбург прыехалі супрэматысты-віячбчане, піянеры "новага мастацтва" на чале з Малевічам, і ўзнік Інстытут мастацкай культуры, яна тут жа, без усякага шкадавання, кінула трэці курс ВХУТЕИНа і ўпрасіла Малевіча ўзяць да яго практыканткай у фармальна-тэарэтычны адзел, паралельна вызваўшыся быць у яго сакратаркай.

Аднак адносіны з Малевічам у Ляпорскай (як і з іншымі яго паслядоўнікамі, у тым ліку з Суэціным і Чашнікам) ідэальнымі назваць не-

льга. Ён лічыў сапраўдным жывапісам толькі тое, што рабіў сам, і не заўсёды імкнуўся растлумачыць, што менавіта меў на ўвазе. А вучні беспярэчна і дакладна выконвалі яго ўказанні. "Казімір Севярынавіч сказаў: "Зафарбаваць!" — мы і зафарбоувалі", — успамінала Ляпорская пра работу над адным з чорных квадратаў. Але і гэта быў вялікі гонар, бо яна навучылася ў Малевіча шырыні мастакоўскіх поглядаў, якія дазволілі ёй разумець тую ўнутраную спружыну таленту, што былі ўласцівы ёй ад прыроды. Так, напрыклад, у Малевіча яна вывучала таямніцы святла, прадметную форму, зводзячы яе да камбінацый рассяяных на плоскасці, кантрасных па колеры найпрасцейшых геаметрычных элементаў.

Забягаючы наперад, скажу, што пасля вайны Ганна Аляксандраўна стала заслужаным мастаком РСФСР і лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі імя І.Я. Рэпіна. Свайго мужа перажыла на 28 гадоў і пайшла з жыцця ў 1982-м. Месца яе вечнага спацьня — ленінградскія Багаслоўскія могілкі. Магчыма, яе пахавалі побач з мужам, але дакладнага факта, дзе менавіта знаходзіцца магіла Суэціна, я так і не знайшоў.

Што казаць? Суэцін адыграў надзвычай важную ролю ў працэсе прадметнага выяўлення ідэі свайго настаўніка, але — тых, якім сам Малевіч вельмі рэдка надаваў дэкаратыўна-прыкладное ўвабаченне. Мікалай Міхайлавіч свае геаметрычныя абстракцыі асэнсоўваў як чарцяжы для ўніверсальнага пераўтварэння форм, якія абкружаюць чалавека. Яго мадэлі-архітэктонны, распрацоўкі асаблівага "супрэма-

тычнага ордэра" так і засталіся, галоўным чынам, у статусе мадэляў, хаця некаторыя ва ўрэзаным выглядзе і ператварыліся ў рэальныя пабудовы. Як мастак па фарфоры ён зрабіў сапраўдную рэвалюцыю, бо радыкальна змяніў і дэкор, і саму структуру вырабаў — у выніку адмаўлення ад усякіх гістарычных стылізацый дзеля элегантна-строгага геаметрызму. (Калі будзеце ў Музеі Пецярбургскага фарфаравага завода, паглядзіце ўсю гэтую прыгожасць суэцінскага фарфору 1920-х гадоў.) Праўда, пазней ён перайшоў ад чыстай геаметрыі да "метафізічных", умоўна-знакавых фігуратыўных вобразаў, што адбілася і на яго станковым (сялянскія матывы, кампазіцыя "Жанчына з пілоў"), і на дэкаратыўна-прыкладным (сервіз "Бабы") мастацтва. Кубічны помнік на магіле Малевіча ў Нямчынаўцы быў апошнім "крыкам" класічнага супрэматызму не толькі ўласна ў творчасці Суэціна, але і ва ўсім мастацкім руху гэтага ўльтэрэвалюцыйнага кірунку.

Мікалай Суэцін не знік на фоне іншых тытанаў авангарда, бо ягонае мастацтва ўражвае неймавернай усёаднасцю ды разнастайнасцю смелых пошукаў, за якімі бачна імкненне перавярнуць і пералапаціць увесь белы свет, спаліць стары струхлелы свет на вогнішчы сусветнай рэвалюцыі і пабудаваць новы, дзе жыццё будзе мастацтвам, мастацтва — жыццём, а яго пастулаты зробіцца законамі грамадства і прыроды. Думаю, гэтая нечуваная дый неймаверная мара — даць мастацтву правіць светам — цягнула мастакоў у рэвалюцыю ды змушала тварыць чыстыя вар'яцтвы,

што потым сталі "хітамі" гісторыі мастацтва XX ст. Суэцін у гэтым сэнсе быў узорным летуценнікам, "афарміцелем" новага быту, стваральнікам новага, рэвалюцыйнага дызайну, які павінен быў ахапіць усе сферы жыцця "новых людзей" — свабодных пралетарыяў. У 30-я гады ён ствараў архітэктурную і інтэр'еры, афармляў гіганцкія выставачныя павільёны СССР у Парыжы (1937) і Нью-Ёрку (1939), і ў той жа час працаваў (да канца жыцця) галоўным мастаком Ленінградскага фарфаравага завода. А яшчэ ў 1944-м стаў галоўным праектантам Музея абароны Ленінграда, які меў сваю сумную гісторыю.

Сёння драматычную, не — трагічную гісторыю гэтага Музея мала хто ведае, таму трошкі раскажу пра

яе. Так, у 1944-м, калі яшчэ ішла Вялікая Айчынная, у Ленінградзе ў трох спалучаных будынках — на Фантанцы, 10, па Гангуцкай вуліцы і ў Сялянскім завулку, 9 — была разгорнута экспазіцыя пад назвай "Геранічная абарона Ленінграда". Выстаўку рыхтавалі Суэцін (кіраўнік), яго жонка Г.Ляпорская і яшчэ некалькі чалавек. Праз год яе пераўтварылі ў Музей абароны Ленінграда, а 27 студзеня 1946-га ўрачыста адкрылі ў прысутнасці вялікай колькасці людзей — у асноўным, учарашніх блокаднікаў і абаронцаў горада. Суэцін быў, так бы мовіць, "у фаворы": здавалася, што ў творчым і матэрыяльным плане ўсё складвалася найлепшым чынам. Праз шэсць гадоў у рамках "Ленінградскай справы", у ходзе якой былі хутка рэпрэсаваны і расстреляны новаспечаныя "ворагі народа", Музей па распараджэнні Савета Міністраў РСФСР быў ліквідаваны, а яго ўнікальныя экспанаты — пераважна знішчаны і толькі часткова перададзены ў фонды іншых музеяў.

Так здарылася, што самую значную дапамогу ў арганізацыі гэтага Музея аказалі тагачасны першы сакратар Ленінградскага абкама і гаркама партыі А.Кузняцоў, сакратар гаркама А.Маханаў і начальнік упраўлення Ленінградскага фронту генерал Д.Холастаў. Менавіта яны ў 1944-м хадайнічалі перад Урадам СССР аб узнагароджанні Суэціна ордэнам Леніна, які мастак паспеў атрымаць. А тут усе ініцыятары стварэння Музея аказаліся "ворагамі"! Словам, "Ленінградская справа", якая моцна закранула і Суэціна, і многіх партыйных ды дзяржаўных дзеячаў, а таксама прафесуру Ленінградскага ўніверсітэта, вучоных Ленінградскага філіяла Музея Леніна, — на сумленні сталінскіх цэрбераў Малянкова, Шкіратава, Хрушчоў, а таксама міністра дзяржаўнай бяспекі Аб-акумава. Для Суэціна разгром Музея быў ударам. Чакаў арышту. Цудам, незразумела, як, але пранесла. Напэўна, драма Музея была галоўнай прычынай таго, што праз два гады, 22 студзеня 1954-га, сэрца "апошняга з магікан" супрэматызму не вытрымала...

Прайшоў час, і толькі ў красавіку 1989 года Музей быў адноўлены ў Сялянскім гарадку Санкт-Пецярбурга. Але да гэтага дня ні Суэцін, ні Ляпорская, ні сотні тых, хто прымаў удзел у яго стварэнні, не дажылі...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі
XII — XVIII стст.

■ Мастацтва Беларусі
XIX — пач. XX стст.

■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.

■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.

■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ Выстаўка
Уладзіміра Савіча
"Размова з уласным
ценем альбо гульня з
колерам".

■ Выстаўка Мікалая
Селешчука "Паміж свят-
лом і ценем", прысве-
чаная 65-годдзю з дня
нараджэння мастака.

■ "Каралеўскія скарбы:
еўрапейскія
шэдэўры 1600 — 1800".

З калекцыі Музея Вікторыі
і Альберта (Лондан).

■ Партрэт Войцэха
Пуслоўскага пэндзля
Валенція Ваньковіча.

■ Слуцкія паясы
з фонду Нацыянальнага
мастацкага музея Літвы.

■ "Анатоль Каплан.
Графіка" (з фонду
Нацыянальнага
мастацкага музея
Беларусі).

■ "Пад мірным небам"
(праект "Нашы калекцыі").

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянныя экспазіцыі:
"Парадныя залы",
"Жыццё і творчасць
Валенція Ваньковіча",
"Сядзібны партрэт
XVII — сяр. XIX стст."

■ "Цярноўнік крэсаў"
(сямейнае фота
Ваньковіча-Вайніловіча,
прысвечанае
Эдварду Вайніловічу,
заснавальніку
Чырвонага касцёла).

■ "Аўтапартрэт"
Валенція Ваньковіча
(выстаўка аднаго твора).

Музей Беларускага
народнага мастацтва
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Беларуская
посцілка".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-
БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура
1-й пал. XIX ст."

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Мір стары — Мір
новы" (фотавыстаўка).

■ "Кветкі для Марыі"
(Л.Зарубіна).

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір
новы" (фотавыстаўка).

■ "Вясельныя
традыцыі Усходу.
Японія. Індыя. Карэя"
(з фонду Нацыяналь-
нага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь).

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная
Беларусь".

■ "Беларусь XVI —
XVIII стст. у партрэтах
і геральдыцы".

■ "Водбліскі ваеннай
славы".

■ "Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пач. XX стст."

■ "Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ 3 6 — выстаўка
фатаграфій
А.Белавусова "Радавод".

■ Выстаўка фатаграфій
А.Белавусова "Радавод.
Успамін пра Вялікае
Княства Літоўскае".

■ 3 11 — "Сяргей
Вайцэхоўскі. Генерал
дзвюх армій".

■ "Каштоўныя ўзоры"
(золата ў помніках
дэкаратыўна-
прыкладнага
мастацтва і пісьменства).

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка піктарыяльнай
фатаграфіі Марыі Банэ
"Дом".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі
раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ "Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пач. XX стст."

■ "Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ 3 6 — выстаўка
фатаграфій
А.Белавусова "Радавод".

■ Выстаўка фатаграфій
А.Белавусова "Радавод.
Успамін пра Вялікае
Княства Літоўскае".

■ 3 11 — "Сяргей
Вайцэхоўскі. Генерал
дзвюх армій".

■ "Каштоўныя ўзоры"
(золата ў помніках
дэкаратыўна-
прыкладнага
мастацтва і пісьменства).

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка піктарыяльнай
фатаграфіі Марыі Банэ
"Дом".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР

ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 9,10 — "Сівая легенда"
Д.Смольскага
(опера ў 2-х дзях). Адкрыццё
80-га тэатральнага сезона.

■ 11,12 — "Жызэль, або Вілісы"
(балет у 2-х дзях) А.Адана.

■ 13 — "Яўгеніі Анегін"
(опера ў 3-х дзях)
П.Чайкоўскага.

■ 14 — "Метафары баро-
ка і рытм джаза". Канцэрт
Т.Гаўрылавай (Музычныя вечары
ў Вялікім).

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір
новы" (фотавыстаўка).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул.
Ленінская, 19.
Тэл.: 8-01770 53196

■ Выстаўка "Масонская
калекцыя са збору Вац-
лава Федаровіча"
(з фонду Віцебскага
абласнога краязнаўчага
музея).

■ Каралеўскія
скарбы: еўрапейскія
шэдэўры 1600 — 1800".

З калекцыі Музея Вікторыі
і Альберта (Лондан).

Дзяржаўны літаратурна-
мемарыяльны музей
Якуба Коласа

г. Мінск, вул. Ака-
дэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас.
Жыццё і творчасць".

■ Выстаўка "Якуб Колас:
боцман і адмірал".

■ Тэатралізаваная экскурсія
паводле казак Якуба Коласа.

■ "Шляхам Янкі Купалы
да Якуба Коласа"
(дэманструецца ў філіяле
"Мікалаеўшчына" Музея
Якуба Коласа, на Мемары-
яльнай сядзібе "Смоўня").

■ "Таямніцы Дома
Песняра": інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

Беларускі дзяржаўны
музей гісторыі вялікай
айчыннай вайны

г. Мінск,
пр-т Незалеж-
насці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ "Неўміручая
Паўлінка"
(да 100-годдзя напісання
Янкам Купалам
п'есы "Паўлінка").

■ Цыкл музейна-
педагагічных заняткаў
з элементамі тэатраліза-
цыі "Дзядзька Янка,
добры дзень!"

для дзяцей малодшага
школьнага ўзросту
і сямейнага
наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня
"У пошуках
Папараць-кветкі".

Дзяржаўны музей
гісторыі Беларускай
літаратуры

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "1812 г. Вайна і мір".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка
палаца

Выстаўкі:
■ "Адрас Савецкі Саюз".

■ "Гонар і веліч
краіны гор".

■ "Гомель будзеца"
■ "Старадаўнія
гарады Беларусі
ў кнігах і артэфактах".

■ "Ікона ў дрэве"
(выстаўка У. Дзякцова).

■ "Рэчыцкае Адраджэнне".

■ "Нязменныя сведкі
часу".

■ "Найважнейшыя
падзеі ў дыплама-
тычных адносінах
Рэспублікі Беларусь
і Кітайскай Нар-
однай Рэспублікі"
(фотавыстаўка).

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт палаца).

■ "Загадкавы фанта-
зіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцёўня".

■ "Зала ўрачыстых
прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага
захаўвання археалагічнай
калекцыі музея (цокальны
паверх паўднёвай галерэі).

■ "Старажытная
гісторыя Гомельшчыны"
(археалагічная экспазіцыя).